

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Сумська філія

Кафедра юридичних дисциплін

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни

«Кримінальне процесуальне право»

обов'язкових компонент освітньої програми другого (магістерського)
рівня вищої освіти, знань 08 «Право, спеціальність 081 «Право»
(правозастосування)

Суми 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 30.08.2023

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
ХНУВС
Протокол № 7 від 29.08.2023

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол № 7 від 29.08.2023

Розглянуто на засіданні кафедри юридичних дисциплін (протокол № 1
від від 29.08.2023)

Розробник:

1. Викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ Матус
В.В.

Рецензенти:

1. Завідувач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії ХНУВС,
доктор юридичних наук, доцент Панасюк О. В.
2. Суддя Сумського окружного адміністративного суду,
кандидат юридичних наук Глазько С. М.;

**1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами.
Денна форма навчання**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни				Вид контролю
	Всього	з них:			
		лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	
Тема № 1 Засади кримінального провадження.	14	2	4	8	Залік
Тема № 2 Суб'єкти (учасники) кримінального провадження.	12	2	2	8	
Тема № 3 Докази і доказування у кримінальному провадженні.	12	2	2	8	
Тема № 4 Процесуальні строки та витрати. Відшкодування шкоди у кримінальному провадженні.	12	2	2	8	
Тема № 5 Заходи забезпечення кримінального провадження.	14	4	2	8	
Тема № 6 Загальні положення досудового розслідування. Провадження слідчих (розшукових) дій. Повідомлення про підозру.	8	2	2	4	
Тема № 7 Зупинення та закінчення досудового розслідування. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування.	6	2	-	4	
Тема № 8 Підсудність та підготовче судове провадження. Судовий розгляд. Провадження з перегляду судових рішень. Виконання вироку, ухвал та постанов суду.	6	1	1	4	
Тема № 9 Особливі порядки кримінального провадження Теоретико-прикладні проблеми	6	1	1	4	

міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.					
Всього за семестр № 2:	90	18	16	56	

Заочна форма навчання

Тема № 1 Засади кримінального провадження.	8	1	1	6	Залік
Тема № 2 Суб'єкти (учасники) кримінального провадження.	6	1	1	4	
Тема № 3 Докази і доказування у кримінальному провадженні.	12	1	1	10	
Тема № 4 Процесуальні строки та витрати. Відшкодування шкоди у кримінальному провадженні.	12	1	1	10	
Тема № 5 Заходи забезпечення кримінального провадження.	11	1	-	10	
Тема № 6 Загальні положення досудового розслідування. Провадження слідчих (розшукових) дій. Повідомлення про підозру.	11	1	-	10	
Тема № 7 Зупинення та закінчення досудового розслідування. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування.	10	-	-	10	
Тема № 8 Підсудність та підготовче судове провадження. Судовий розгляд. Провадження з перегляду судових рішень. Виконання вироку, ухвал та постанов суду.	10	-	-	10	
Тема № 9 Особливі порядки кримінального провадження. Теоретико-прикладні проблеми міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.	10	-	-	10	
Всього за семестр № 2:	90	6	4	80	

2. Методичні вказівки до семінарських занять.

Тема № 1 Засади кримінального провадження.

Семінарське заняття: Засади кримінального провадження.

Навчальна мета заняття: з'ясувати сутність і значення засад кримінального процесу; засвоїти їх визначення та систему; охарактеризувати зміст кожної засади.

Навчальні питання:

1. Поняття засад кримінального провадження та їх система.
2. Загальна характеристика засад кримінального провадження.
3. Значення засад кримінального процесу.

Методичні рекомендації до проведення семінарських занять

Методичні вказівки

При підготовці до семінарського заняття необхідно ретельно опрацювати лекційний матеріал, рекомендовану літературу і відповідні положення чинного законодавства та інших нормативно-правових актів з питань засад кримінального провадження.

Насамперед, слід звернути увагу на те, що засади кримінального провадження є основоположними вимогами до порядку здійснення всього кримінального провадження. Засади кримінального провадження знаходять своє нормативне втілення не лише у положення статей глави 2 КПК України, а й у інших статтях, які встановлюють окремі процедури, як під час досудового розслідування, так і під час судового розгляду.

Окрему увагу доцільно приділити питанню класифікації засад кримінального провадження, зокрема можливості розподілення їх на групи у відповідності до різних класифікаційних критеріїв. Разом з тим, слід пам'ятати. Що не дивлячись на різницю між ними всі засади кримінального провадження тісно взаємопов'язані одна з одною, а тому порушення вимог хоча б однієї засади автоматично тягне за собою порушення вимог і інших засад.

1. Поняття і сутність засад кримінального процесуального права.

Чинне кримінальне процесуальне законодавство містить терміни: «Загальні положення» (розділ 1 КПК України); «Загальні положення досудового розслідування» (глава 19 КПК України); «Загальні положення судового розгляду» (§1 глави 28 КПК).

В наступний час кількість загальних засад кримінального провадження України та їх система чітко визначені статтею 7 КПК України. Тому під час обговорення другого питання, необхідно визначити підстави класифікації загальних засад кримінального провадження, що дає можливість чітко уявити їх систему: чи це буде класифікація за черговістю; направленістю на ті кримінальні процесуальні правовідносини, які та чи інша загальна засада регулює.

Теми рефератів:

1. Ознаки загальних засад кримінального провадження.
2. Класифікація загальних засад кримінального провадження.
3. Законність як загальна засада кримінального провадження.

Письмове завдання: Підготуйте зведену таблицю “Засади кримінального процесу України” з посиланнями на статті Конституції України, Кримінального процесуального кодексу та інших законів за такою схемою:

№ з/п	Найменування засади	Статті законів		
		Конституція	КПК	Інші закони

2. Назвіть ті найважливіші положення кримінального процесу, які на думку вчених та на ваш погляд мають принципове значення і можуть мати статус засад кримінального процесу.

3. Визначте основні складові положення (постулати) засади презумпції невинуватості і підготуйте таблицю за вище вказаною схемою.

Завдання для вирішення

1. Під час розслідування кримінального провадження у слідчого виникла необхідність у проведенні обшуку в гаражі підозрюваного Сухова. Слідчий склав постанову про проведення обшуку після чого звернувся за згодою на його проведення до начальника слідчого відділу, який дав дозвіл на проведення обшуку. Слідчий у присутності двох понятих здійснив обшук і склав про це відповідний протокол.

Чи відповідають дії слідчого засадам кримінального процесу?

2. Дільничий офіцер поліції з метою перевірки інформації про незаконне зберігання вогнепальної зброї разом з оперуповноваженим карного розшуку прийшов у помешкання Лугового і пояснив свій візит перевіркою паспортного режиму. У той час, коли дільничний перевіряв документи Іванова і членів його сім'ї оперуповноважений оглянув усі кімнати, приміщення гаражу, горище. Після чого, нічого не знайшовши, співробітники поліції вибачились і пішли.

Чи відповідають вимогам засад кримінального процесу дії співробітники поліції?

3. Під час розслідування кримінального провадження про крадіжку було з'ясовано, що викрадені телевізор, відеомагнітофон і монітор комп'ютера обвинувачений можливо сховав на своїй дачі. З метою перевірки цієї інформації оперуповноважений карного розшуку за своєю ініціативою у

відсутність мешканців проник у будинок, оглянув усі кімнати, горище. Не знайшовши викрадених речей, він усно повідомив слідчому, що проводити обшук в цьому помешканні немає сенсу.

Дайте оцінку дій оперуповноваженого карного розшуку.

4. У помешканні Павлова, який підозрюється у незаконному зберіганні наркотичних засобів, при невідкладних обставинах слідчий провів обшук без ухвали слідчого судді. Під час проведення обшуку листоноша приніс повідомлення про надходження бандеролі на ім'я Павлова. Слідчий вилучив повідомлення на бандероль і приєднав до протоколу обшуку.

Якими засадами кримінального процесу слід керуватися даючи оцінку даній ситуації? Як надалі слід діяти слідчому?

По закінченню заняття надати викладачу відповіді на питання.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає сутність і значення засад кримінального провадження?
2. Назвіть ознаки засад кримінального провадження як системного утворення.
3. Назвіть загальноправові, загальнопроцесуальні (міжгалузеві) та кримінальні процесуальні (галузеві) засади кримінального провадження.
4. У чому полягає специфіка реалізації засади верховенства права у кримінальному провадженні?
5. Охарактеризуйте нормативний зміст такої засади кримінального провадження, як «повага до людської гідності».
6. Розкрийте сутність і значення засади змагальності сторін та свободи в поданні ними суду своїх доказів і доведення перед судом їх переконливості.
7. Як реалізується у кримінальному провадженні положення, що характеризують засаду рівності перед законом і судом?
8. Які гарантії недоторканності житла чи іншого володіння особи існують у кримінальному провадженні?
9. Які положення закону гарантують недоторканність права власності у кримінальному провадженні?
10. Розкрийте сутність засади забезпечення права на захист у кримінальному провадженні.
11. Як у кримінальному провадженні забезпечується доступ до правосуддя?
12. Охарактеризуйте сутність засади публічності (офіційності) у кримінальному провадженні.
13. Як забезпечується дотримання розумних строків кримінального провадження?
14. Які гарантії забезпечення презумпції невинуватості встановлює кримінальний процесуальний закон?
15. Якою мовою здійснюється кримінальне провадження?

Література до теми:

Основна: 1-2 (с. 54-56). **Додаткова:** до теми №1 (с. 57-58).

Тема № 2 Суб'єкти (учасники) кримінального провадження.

Семінарське заняття: Учасники кримінального процесу.

Навчальна мета заняття: вивчити поняття учасників кримінального провадження та їх класифікацію; з'ясувати повноваження державних органів і посадових осіб, які здійснюють кримінальне провадження.

Навчальні питання:

1. Поняття і класифікація сторін кримінального процесу.
2. Суд, слідчий суддя, присяжний як сторони кримінально-процесуальної діяльності.
3. Сторона обвинувачення.
4. Сторона захисту.
5. Потерпілий та його представник у кримінальному процесі. Їх процесуальний статус.
6. Інші учасники кримінального провадження.
7. Відводи сторін кримінального провадження.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття:

1. Діяльність по розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, розслідуванню та вирішенню кримінальних проваджень здійснюють різні учасники кримінального провадження, які між собою вступають у кримінальні процесуальні відносини. Процесуальний стан, права та обов'язки кожного, хто бере участь у кримінальному провадженні, суттєво відрізняються. Так, перші – державні органи та посадові особи – ведуть процес, другі – громадяни та юридичні особи – захищають у провадженні свій або представлений інтерес, треті – здійснюють допоміжну функцію у кримінальному процесі. Така різниця в діяльності учасників і є підставою для їх класифікації. Показником засвоєння питання теми являється знання визначення «суб'єкти кримінальної процесуальної діяльності», а також вміння їх класифікувати.

2. Державні органи і посадові особи, що ведуть процес – це основні учасники, оскільки без них неможлива кримінальна процесуальна діяльність. До них віднесені суд (суддя), прокурор, слідчий, керівник органу досудового розслідування, дізнавач, керівник органу дізнання, оперативні підрозділи.

Обговорюючи питання на семінарському занятті необхідно дати характеристику кожному учаснику.

3. До кримінальної процесуальної діяльності залучаються громадяни та юридичні особи, які мають свій особистий інтерес у кримінальному провадженні, або представляють інтереси інших зацікавлених у провадженні

осіб (тобто, сторони провадження). Згідно із ст. 3 КПК України до цієї категорії належать підозрюваний, обвинувачений, захисник, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, представники потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача. При обговоренні питання щодо цих учасників кримінального провадження слід дати характеристику таким учасником процесу як підозрюваний, обвинувачений, захисник, потерпілий і його представник.

Насамперед, необхідно визначити кого чинне кримінальне процесуальне законодавство України визнає обвинуваченим (ст. 42 КПК), підозрюваним (ст. 42 КПК України), захисником (ст. 45 КПК України), потерпілим (ст. 55 КПК України). Крім того, дати характеристику їх процесуальних прав і обов'язків, назвати кримінальну процесуальну функцію, яку той чи інший учасник здійснює.

Під час вивчення питання слід звернути увагу на те, що громадяни набувають кримінальний процесуальний статус підозрюваного, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників після складання відповідного процесуального документу слідчим, прокурором, судом (письмове повідомлення про підозру та ін.). Особа набуває статус підозрюваного після повідомлення про підозру.

4. При підготовці відповіді до питання слід також звернути увагу на правовий стан цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників у кримінальному процесі. Передусім необхідно з'ясувати умови спільного розгляду кримінального провадження і цивільного позову. Не кожний цивільний позов може розглядатися разом із кримінальним провадженням. Тому обговорюючи друге питання, необхідно чітко визначити за яких обставин цивільний позов може бути розглянутий у кримінальному процесі. Слід також звернути увагу, що ці умови витікають зі змісту глави 9 КПК України.

Участь у кримінальному процесі цивільного позивача і цивільного відповідача обумовлена можливістю сумісного розгляду кримінального провадження і цивільного позову. Процесуальне положення цивільного позивача, цивільного відповідача, їх представників викладені у ст.ст. 61–63 КПК України. Під час підготовки питання необхідно використати ті рекомендації, які були надані у попередній темі відносно учасників кримінального процесу. Крім того, слід визначити процесуальний статус цивільного позивача з потерпілим і процесуальний статус цивільного відповідача з обвинуваченим.

5. Щодо інших учасників кримінального процесу, слід охарактеризувати існуючі в теорії думки стосовно поділу таких учасників на додаткові групи, а також їх характеристики. Слід навести характеристику та значення свідка, експерта, понятих, перекладача, спеціаліста в кримінальному процесі. Важливо також звернути увагу на тих осіб, які взагалі не мають жодних прав та обов'язків під час їх участі, а саме: статисти, секретар судового засідання тощо.

6. Особливу увагу слід приділити участі представників громадськості, служби у справах неповнолітніх під час судового розгляду кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення, вчинені неповнолітніми, визначити їх завдання в кримінальному процесі.

7. Важливим при з'ясуванні правового статусу всіх учасників кримінального процесу є вирішення проблемних питань, які виникають у практичній діяльності, а також стосуються прогалин в законодавстві. Викладач на семінарському занятті повинен використовувати евристичний підхід, ставлячи проблемні задачі та формулюючи такі проблемні ситуації.

Теми рефератів:

1. Поняття суб'єктів кримінального провадження.
2. Класифікація суб'єктів кримінального провадження.
3. Цивільний позивач у кримінальному процесі.
4. Експерт у кримінальному процесі.

Завдання для практичного вирішення під час семінарського заняття :

1. Під час проведення досудового слідства у кримінальному провадженні про незаконне поміщення особи у психіатричну лікарню (ст. 151 КК України), яке вчинив слідчий прокуратури Давидов, прокурор району був присутній під час оголошення йому підозри, а також брав участь у його допиті як підозрюваного. Коли кримінальна справа розглядалась у суді то державне обвинувачення підтримував той же прокурор району. Підсудний Давидов заявив відвід обвинувачу у зв'язку з тим, що він брав участь у провадженні досудового розслідування і не може бути об'єктивним.

Чи підлягає заявлений відвід задоволенню? Яке процесуальне положення прокурора на різних стадіях кримінального процесу.

2. Під час розслідування кримінального правопорушення передбаченого ст. 257 КК України на адресу ст. слідчого Петрова неодноразово надходили анонімні листи з вимогами відмовитись від ведення кримінального провадження та погрозами знищення його майна шляхом підпалення. Через деякий час ст. слідчому Петрову повідомили з садового кооперативу, що на його садибі вночі сталася пожежа і згорів будинок. Слідчий виїхав на місце події, провів його огляд, про що склав протокол, а повернувшись до свого службового кабінету, розпочав кримінальне провадження за ознаками злочину передбаченого ст. 194 ч. 2 КК України, прийнявши її до свого провадження.

Дайте оцінку діям ст. слідчого та процесуальному значенню прийнятих рішень.

3. Під час розслідування кримінального провадження відносно Курінного у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 286 КК України, слідчий прийняв рішення про закриття кримінального провадження у зв'язку із відсутністю в діях підозрюваного складу злочину. Керівник органу досудового розслідування після вивчення кримінального провадження скасував постанову слідчого і дав слідчому письмові вказівки відносно провадження ряду слідчих (розшукових) дій. Але слідчий відмовився виконувати вказівки керівника і звернувся до прокурора з письмовою скаргою, де зазначив, що керівник органу досудового розслідування перевищив свої повноваження.

Хто правий у цій ситуації? У чому виражається процесуальна самостійність слідчого?

4. Ващук, який довгий час підтримував недоброзичливі стосунки зі своїм сусідом Ковтуном, знаходячись у стані сп'яніння, вирішив вистрілити в нього з мисливської рушниці, коли побачив, що той рубає у дворі дрова. Вийшовши на вулицю, він націлив рушницю у Ковтуна і вистрілив, але не влучив тому, що його відштовхнув Сіренко, який побачив, що Ковтун цілить у людину і підбіг до нього.

Чи можна визнати Ковтуна потерпілим у даному провадженні?

5. Під час огляду магазину, з якого було вчинено крадіжку товарів, до слідчого Гирі підійшов громадянин Хмурий і сказав, що бачив як на світанку його сусід Співак, який працює продавцем у магазині, щось закопував у саду. Хмурий підозрює, що там сусід ховав викрадені ним товари. Припинивши огляд місця події, слідчий взяв понятих і пішов до громадянина Співака в сад, де дійсно виявив викрадені у магазині речі. Присутньому при цьому продавцю Співаку слідчий заявив: — Ви підозрюєтесь у викрадені товарів з магазину. Прошу не лишати без мого дозволу місце постійного проживання і через день з'явитися у відділ поліції для допиту. Зайшовши до голови сільського споживчого товариства, слідчий заявив йому, що продавець Співак обвинувачується у вчиненні крадіжки товарів з магазину і що він усуває його від роботи.

1. Дайте правову оцінку діям слідчого. 2. Хто визнається підозрюваним у кримінальному процесі і який порядок визнання? 3. Ким і на яких підставах особа може бути відсторонена від посади?

6. Під час розслідування кримінального провадження про заподіяння неповнолітньому Лескову тяжких тілесних ушкоджень, з проханням визнати законним представником потерпілого звернувся його дід, який пояснив, що батьки Лескова виїхали за межі України на постійне місце проживання, а

хлопчик проживає з ним. Зважаючи на такі обставини, слідчий склав постанову про визнання законним представником неповнолітнього його діда.

Дайте оцінку законності і обґрунтованості рішення слідчого.

7. Потерпілий Валенковський під час допиту висловив припущення, що бензинову пилку, яка знаходилась в його гаражі, могли викрасти його знайомі Нікіфоров або Коломак, тому що тільки вони знали про неї (потерпілий розказував їм про її придбання). Слідчий на підставі показань потерпілого виніс повідомлення про підозру Нікіфорову і Коломаку, запросив у відділ і допитав як підозрюваних.

Оцініть законність та обґрунтованість прийнятих слідчим рішень.

8. Слідчий зібрав достатньо доказів, які вказують на вчинення кримінального правопорушення гр. Уховенко, і, склавши письмове повідомлення про підозру, викликав у відділ поліції. Гр. Уховенко з'явився, але пояснив, що погано себе почуває і не може брати участь у проведенні слідчої (розшукової) дії. Слідчий погодився перенести повідомлення про підозру на два дні. Наступного дня Удовенко отримав виклик до слідчого судді для розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу – особисте зобов'язання. Того ж дня Уховенко звернувся до прокурора зі скаргою про те, що безпідставно відносно нього обирається запобіжний захід тому, що він ще не підозрюваний.

Чи обґрунтована скарга Уховенка? З якого моменту особа набуває статус підозрюваного?

9. Після оголошення підозрюваному Сліпенко про закінчення досудового слідства останній заявив клопотання про участь в ознайомленні із матеріалами кримінального провадження захисника Львова. Слідчий з'ясував, що Львов вже не працює в колегії адвокатів і зараз працює юристом у приватній фірмі.

Чи може Львов брати участь у провадженні як захисник? Хто може бути захисником на досудовому слідстві?

10. Під час огляду місця події – квартири гр. Петрусенко, з якої були викрадені цінні речі, приймав участь як спеціаліст співробітник науково-дослідного експертно-криміналістичного центру обласного УНП Цурко. Під час огляду він виявив на дзеркалі у вітальні відбитки пальців, які могли належати злочинцеві, і в присутності слідчого вилучив їх, про що було зазначено у протоколі огляду. Розслідуючи кримінальне провадження, слідчий призначив дактилоскопічну експертизу по цих відбитках і, упевнившись в тому, що Цурко має посвідчення на право проведення дактилоскопічної експертизи, доручив йому проведення цієї експертизи.

Чи допустив слідчий помилку? Який процесуальний стан експерта і спеціаліста?

По закінченню заняття надати викладачу відповіді на питання.

Питання для самоконтролю:

1 Дайте визначення поняття «учасники кримінального провадження».

2. Класифікуйте осіб, які приймають участь у кримінальному провадженні.
3. Що таке сторона кримінального провадження ?
4. Розкрийте поняття суду як органу правосуддя.
5. Назвіть функції та повноваження прокурора на різних стадіях кримінального провадження.
6. Розкрийте процесуальне положення керівника органу досудового розслідування.
7. Охарактеризуйте процесуальне положення слідчого органу досудового розслідування
8. Назвіть права які мають підозрюваний, обвинувачений.
9. Хто може бути захисником та які підстави його участі в кримінальному провадженні?
10. Розкрийте особливості процесуального статусу потерпілого та його представника (законного представника) на різних стадіях кримінального провадження.
11. Охарактеризуйте процесуальне положення інших учасників кримінальних проваджень.

Література до теми:

Основна: 1-2 (с. 54-56). **Додаткова:** до теми (с. 58).

Семінарське заняття № 3: Докази і доказування у кримінальному провадженні.

Навчальна мета заняття: засвоїти поняття доказів та їх класифікацію, охарактеризувати процесуальні джерела доказів, елементи процесу доказування, предмет і межі доказування в кримінальному провадженні; визначити коло суб'єктів доказування.

Навчальні питання:

1. Поняття і значення доказів. Належність і допустимість доказів. Їх класифікація.
2. Поняття кримінального процесуального доказування та його значення. Збирання, перевірка, оцінка доказів .
3. Предмет та межі доказування
4. Загальна характеристика видів доказів.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття:

Готуючись до відповіді необхідно звернути увагу на те, що доказами у кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому КПК України порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Важливим є усвідомити відмінність понять «факти» та «фактичні дані». Адже факти – це події, явища дійсності, які не можна «приєднати до провадження», а фактичні дані – це відомості про ці явища та події. І при доказуванні в кримінальному провадженні слідчий, прокурор і судді оперують відомостями про ці події та явища, а не самими фактами.

Крім того, важливим є з'ясувати не тільки види доказів, а й підстави для їх класифікації. Традиційно докази поділяють в залежності від їх відношення до обставини, яка підлягає доказуванню, стосовно до підозри та обвинувачення у вчиненні злочину, за джерелом отримання відомостей про факти, а також в залежності від природи джерела. Важливим є також усвідомити правила користування непрямыми доказами.

З метою успішного засвоєння першого питання необхідно вивчити вимоги ст. 84 КПК України, де закріплені поняття доказів, перелік їх джерел.

2. Готуючись до відповіді на друге питання, слід дати визначення поняття «джерело доказів», а також відмінність від поняття «спосіб доказування» або «докази». Джерела доказів в кримінальному процесі.

Джерела доказів передбачені в частині 2 статті 84 КПК України. До них відносяться показання, речові докази, документи, висновки експертів.

Відповідаючи на дане питання необхідно не тільки перелічити всі джерела доказів, а й дати їх визначення та коротку характеристику.

3. Вивчаючи питання теми необхідно зважати на те, що КПК України не розкриває змісту поняття «кримінальне процесуальне доказування». Визначення цього поняття дає наука кримінального процесу. Тому для засвоєння матеріалу по цьому питанню необхідно ознайомитись із відповідними розділами підручників, а також рекомендованими літературними джерелами після чого сформулювати визначення поняття «доказування». Слід звернути увагу на те, що таке визначення повинно містити вказівки на: 1) урегульовану нормами КПК України діяльність; 2) суб'єктів кримінального процесу, що здійснюють процесуальну діяльність; 3) елементи процесу доказування.

4. Суб'єктами доказування є суд, суддя, прокурор, слідчий. Готуючись до питання слід приділити увагу такому поняттю, як «обов'язок доказування». Саме на суб'єктів доказування законом покладений цей обов'язок згідно зі ст.

92 КПК України. За ст. 17 КПК України сторона обвинувачення доведетьь винуватість особи поза розумним сумнівом. Необхідно також усвідомлювати, що ці положення поширюється також на захисника підозрюваного і підозрюваного, їх законних представників, на потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників. Вони теж є суб'єктами доказування, але на відміну від суду, судді, прокурор, слідчого і начальника слідчого відділу мають право, а не зобов'язані брати участь у доказуванні, тобто в збиранні, перевірці й оцінці доказів.

Теми рефератів:

1. Докази у кримінальному процесі.
2. Класифікація доказів у кримінальному процесі.
3. Кримінальне процесуальне доказування.

Завдання для практичного заняття

1. Під час розслідування кримінального провадження про нестачу грошей у касі автотранспортного підприємства, слідчий повідомив про підозру касиру Зотовій в тому, що вона привласнила кошти, які отримувала при продажу квитків, тобто вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 191 КК України. Зотова визнала себе винною частково і пояснила, що нестача дійсно сталася з її вини, але грошей вона не привласнила, у неї їх викрали частково, коли вона їхала у міському транспорті. Крім того, одного разу вона забула закрити сейф, де були гроші, а у кімнаті крім неї ще два працівника бухгалтерії, можливо вони викрали гроші. Слідчий пояснив, що підозру можна змінити тільки у тому разі, якщо Зотова докаже, що нестача сталася дійсно з таких обставин, як вона розказала. Зотова подала скаргу прокурору, який скасував подальші рішення слідчого.

Чому прокурор став на бік обвинуваченої Зотової?

2. Під час розслідування кримінального провадження про порушення правил безпеки дорожнього руху, що спричинили смерть потерпілого (ст. 286 ч. 2 КК України) слідчий зібрав такі докази:

1. Допитаний як свідок лікар “Швидкої допомоги” пояснив, що коли він надавав потерпілому допомогу на місці наїзду той був ще живий і сказав, що його збила автомашина чорного кольору марки ВАЗ.

2. Свідок Григоров пояснив, що йому розказував знайомий Васін про те, що його сусід по гаражу Треньов ремонтував свою автомашину ВАЗ чорного кольору (замінював фару, рихтував ліве крило) і сказав, що наїхав на чоловіка.

3. Допитаний як свідок Васін показання Григорова підтвердив.

4. Допитаний як підозрюваний Треньов пояснив, що того дня з гаражу не виїжджав, Васіну нічого не розповідав, крім того, ні на кого не наїжджав.

5. Під час огляду автомашини Треньова було встановлено, що ВАЗ-2105 № А 22-48 ХА чорного кольору має на лівому крилі сліди виправлень (рихтування), на лівій фарі відсутнє скло, на бампері – краплі речовини темно-бурого кольору схожої на кров.

6. Відповідно до висновків судово-медичної експертизи краплі темно-бурого кольору, знайдені на бампері автомашини Треньова, є кров'ю людини, І групи (кров потерпілого також віднесена до І групи).

7. Свідок Богаєв пояснив, що бачив як автомашина ВАЗ-2105 чорного кольору їхала з великою швидкістю, наїхала на чоловіка і, не зупиняючись, поїхала далі.

8. Під час огляду місця події були виявлені і вилучені шматки скла, схожі на скло від автофари.

9. Криміналістична експертиза відновлення цілого по частинах дійшла висновку, що розбите скло з місця події є складовою частиною фари автомашини типа ВАЗ-2105.

10. Встановлено, що Треньов на роботі та вдома характеризується як порядна людина, але двічі за останній рік притягувався до амін. відповідальності за порушення правил дорожнього руху.

Класифікуйте зібрані докази, назвіть джерела доказів.

3. Під час досудового слідства у кримінальному провадженні про крадіжку 3 легкових автомобілів з майданчика станції технічного обслуговування, слідчий одержав від співробітника оперативного підрозділу касету з магнітофонним записом розмови головного інженера СТО з бригадиром слюсарів, з якої можна було дійти висновку, що їм відомо хто викрав автомобілі і вони мають надію одержати від крадіїв свою долю “за мовчання”. Оперуповноважений пояснив, що за своєю ініціативою він встановив пристрій для підслуховування у кабінеті головного інженера і таким чином записав усі його розмови за один день. Після прослуховування вибрав його розмову з бригадиром, переписав на окрему касету. Слідчий роз'яснив оперуповноваженому, що не може прилучити касету до справи.

Як повинен обґрунтувати слідчий свою відмову?

4. Розслідуючи кримінальне провадження про викрадення кольорових металів у великих розмірах на заводі “Метиз”, слідчий доручив співробітникам оперативних служб встановити осіб, що скуповували викрадений метал. Через 10 діб слідчий одержав фотокопії товарно-транспортних накладних з яких було видно, що метал одержувала комерційна фірма “Унтер”. У своєму рапорті оперуповноважений повідомив, що фотокопії були виготовлені під час оперативно-розшукових заходів, а оригінали документів злочинці знищили.

Яке рішення повинен прийняти слідчий, керуючись правилами перевірки та оцінки доказів?

5. Ковальов і Сисоєв були затримані за підозрою у вчиненні крадіжки з магазину за попередньою змовою. Але Ковальов під час допиту стверджував, що крадіжку він скоїв сам, Сисоєва ніколи не бачив і з ним не знайомий. Слідчий прилучив до справи фотографії місця пригоди, у тому числі замка

дверей зі слідом пошкодження, а також фото знайдене під час обшуку у помешканні Сисоєва, де він був сфотографований разом з Ковальовим.

Дайте порівняльну характеристику доказового значення фотознімків з місця пригоди та фотознімка вилученого під час обшуку.

Письмове завдання: З метою успішного засвоєння теми необхідно вивчити вимоги ст. 84 КПК України, де закріплені поняття доказів, перелік їх джерел, а також виконати письмове завдання (скласти таблицю):

Таблиця. Докази.

Підстави класифікації	Вид доказів
-----------------------	-------------

По закінченню заняття надати викладачу відповіді на питання.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте показання як процесуальне джерело доказів.
2. Які види показань передбачені КПК?
3. У чому полягає оцінка показань у кримінальному провадженні?
4. Як з'ясовується достовірність показань свідка?
5. Що слід розуміти під «речовими доказами» в кримінальному провадженні?
6. Назвіть ознаки, які відрізняють речові докази від інших видів доказів.
7. Укажіть особливості процесуального оформлення речових доказів у кримінальному провадженні залежно від способів їх отримання.
8. Охарактеризуйте порядок зберігання речових доказів у кримінальному провадженні.
9. Назвіть ознаки документа як джерела доказів.
10. У чому полягає відмінність між документом як самостійним видом документів - речовим доказом?
11. Дайте визначення висновку експерта як джерела доказів.
12. У чому полягає оцінка висновку експерта?

Література до теми:

Основна: 1-2 (с. 54-56). **Додаткова:** до теми (с. 58).

Тема № 4 Процесуальні строки та витрати. Відшкодування шкоди у кримінальному провадженні.

Навчальна мета заняття: засвоїти поняття шкоди завданої кримінальним правопорушенням, поняття і значення цивільного позову у кримінальному провадженні, відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює

оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури та суду. Процесуальні строки; класифікація процесуальних строків; порядок обчислення процесуальних строків; подовження, зупинення і відновлення процесуальних строків; процесуальні витрати; види процесуальних витрат; визначення розміру та розподіл процесуальних витрат; витрати, що покладаються на державу; рішення щодо процесуальних витрат.

Навчальні питання до теми:

1. Поняття, види та значення процесуальних строків у кримінальному процесі.
2. Порядок обчислення процесуальних строків.
3. Поняття і види процесуальних витрат.
4. Визначення розміру та розподіл процесуальних витрат.

Під час самостійної підготовки студенти письмово вирішують запропоновані задачі. На занятті відбувається обговорення їх рішень та реферативних повідомлень.

1. 10 грудня 2012 року о 20 год. 00 хв. Король звернувся до міліції з заявою про викрадення з його квартири грошей на суму 10 тис. гривень. Відповідно до ч.1 ст. 214 КПК України слідчий зобов'язаний не пізніше 24 годин після подання заяви внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування. Враховуючи цю вимогу закону, відомості були внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань 11 грудня 2012 року о 20 год. 50 хв.

Чи відбулося в даному випадку порушення норм кримінального процесуального законодавства?

2. 20 листопада 2012 року Пояркова звернулася до міліції з заявою про те, що коли вона поверталася з роботи до дому, незнайомі чоловіки вирвали у неї з рук сумочку з грошима та мобільним телефоном і зникли. 21 листопада 2012 року відомості про це кримінальне правопорушення були внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочато розслідування. Під час досудового провадження було встановлено, що кримінальне правопорушення вчинено Пінчуком, якому 15 грудня 2012 року було оголошено про підозру.

Визначте дату закінчення строку досудового розслідування враховуючи вимоги ст. 219 КПК України.

Який порядок обчислення процесуальних строків, які визначаються місяцями?

3. 30 жовтня 2012 року Сидоренку було повідомлено, що він підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.4 ст.186 КК України (грабіж вчинений у великих розмірах). В даному кримінальному провадженні, враховуючи вимоги ст. 219 КПК України, 2 січня 2013 року прокурором був затверджений обвинувальний акт та направлений до суду.

Чи порушив слідчий визначений законом строк досудового розслідування, якщо врахувати, що 31 грудня 2012 року та 1 січня 2013 року – це неробочі дні?

4. 20 грудня 2012 року о 15 год. 00 хв. Мартинюка було затримано на підставі п.2 ч.2 ст.207 КПК України. 23 грудня о 11 год. 20 хв. щодо нього слідчим суддею була винесена ухвала про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою строком 50 днів.

Визначте дату закінчення дії ухвали про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Чи зміниться ця дата, якщо вона буде припадати на неробочий день?

5. 7 січня о 10 год. 00 хв. Петров був затриманий уповноваженою службовою особою на підставі п.1 ч.1 ст.208 КПК України. 10 січня о 9 год. 50 хв., відповідно до вимог ст. 211 КПК України, Петров був доставлений до суду для розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. За результатами розгляду клопотання слідчий суддя постановив ухвалу про обрання щодо Петрова запобіжного заходу у вигляді застави, і тому він був звільнений з-під варті 10 січня о 11 год. 00 хв.

Чи відбулося в описаній ситуації порушення норм кримінально-процесуального законодавства?

Якщо так, то яких саме?

6. Слідчий запланував провести слідчий експеримент на 20 січня 2013 року та залучити до нього потерпілого Литвинчука.

Визначте дату, коли потерпілий має отримати повістку про виклик або бути повідомленим іншим шляхом (враховуючи вимоги ст. 135 КПК України).

7. В ході кримінального провадження, яке здійснювалося в м. Києві, з Херсонської та Одеської областей викликалися як свідки троє осіб, кожен з яких, у зв'язку з виїздом до місця провадження досудового розслідування, був відсутній на роботі 4 дні. Ряд слідчих дій провадилися слідчим у Львові, куди він виїжджав у відрядження. У кримінальному провадженні також було проведено 2 експертизи, які виконувалися співробітниками експертної установи. Під час провадження допиту одного із свідків, який не володів українською мовою, був присутній перекладач.

Визначте процесуальні витрати в описаній ситуації.

8. Медведенко, який вчинив умисне вбивство з корисливих мотивів, був німий. Під час кримінального провадження від послуг захисника він відмовився.

Чи будуть процесуальні витрати під час повідомлення Медведенку про підозру?

Якщо так, то з чого вони будуть складатися?

Питання для самоконтролю:

1. Процесуальні строки та їх значення у кримінальному процесі.
2. Яка існує класифікація строків у кримінальному процесі?
3. Який порядок встановлення процесуальних строків прокурором, слідчим суддею, судом.?

4. Який порядок обчислення процесуальних строків?
5. У яких випадках процесуальні строки не вважаються пропущеними?
6. Які наслідки порушення процесуальних строків?
7. Який порядок поновлення процесуальних строків?
8. Що таке процесуальні витрати?
9. Які є види процесуальних витрат?
10. Який порядок зменшення розміру процесуальних витрат або звільнення від їх оплати, відстрочення та розстрочення процесуальних витрат.
11. Який процесуальний порядок розподілу процесуальних витрат?
12. Які витрати, що покладаються на державу?

Теми рефератів, доповідей:

1. Європейські стандарти визначення строків та їх дотримання у кримінальному процесі.
2. Порядок продовження, зупинення та поновлення процесуальних строків.
3. Безоплатна правова допомога у кримінальному провадженні.

Відшкодування шкоди у кримінальному провадженні

Навчальні питання:

1. Поняття та види шкоди, яка підлягає відшкодуванню (компенсації) у кримінальному провадженні.
2. Поняття, значення, предмет та підстави цивільного позову про відшкодування (компенсацію) майнової (моральної) шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.
3. Відшкодування (компенсація) майнової (моральної) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю правоохоронних органів та суду.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття:

1. При розгляді першого питання необхідно встановити поняття шкоди завданої кримінальним правопорушенням, відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому. Встановити осіб, які будуть відшкодовувати шкоду потерпілому. Порядок відшкодування шкоди.
2. Особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно-небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, має право пред'явити цивільний позов. Слід визначити поняття і значення цивільного позову у кримінальному провадженні. Переваги спільного розгляду цивільного позову і матеріалів кримінального провадження. Форму і зміст позовної заяви. Підстави і порядок пред'явлення цивільного позову. Доказування цивільного позову. Особливості досудового провадження, в якому заявлено цивільний позов. Процесуальні засоби забезпечення

відшкодування, завданої кримінальним правопорушенням, шкоди та можливої конфіскації майна. Вирішення цивільного позову.

3. Слід встановити порядок відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури та суду.

Теми рефератів:

1. Відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому.
2. Поняття і значення цивільного позову у кримінальному провадженні.
3. Доказування та процесуальні засоби забезпечення цивільного позову.
4. Особливості розслідування та розгляду кримінальних проваджень по яких заявлено цивільний позов.

Завдання для практичних занять

1. До відділу поліції із заявою звернувся директор малого підприємства “Мрія” Перов про те, що з вантажівки, яка належить підприємству невідомі особи викрали підготовану для транспортування множувальну техніку, яка також належала МП «Мрія». У своїй заяві Перов прохав визнати його потерпілим, вжити заходів до розшуку техніки та відшкодування збитків. Після перевірки заяви слідчий вніс ці відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочав досудове розслідування, визнав Перова потерпілим, а також цивільним позивачем.

Дайте оцінку діям та рішенням слідчого.

2. Під час розслідування кримінального провадження про злочин, передбачений ч. 2 ст. 187 КК України потерпілий Чарков звернувся із заявою до слідчого про визнання його цивільним позивачем, щоб підозрюваний відшкодував йому завдані злочином збитки. Слідчий визнав Чаркова цивільним позивачем, а відносно підозрюваного склав постанову про визнання його цивільним відповідачем.

Чи вірні такі рішення слідчого?

3. Мармеладова шляхом шахрайства заволоділа грошима і майном Книженко в розмірі 1500 грн. Після внесення цих відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та початку досудового розслідування Книженко була визнана потерпілою, заявила цивільний позов на суму 1500 грн. і визнана цивільним позивачем. Слідчий наклав арешт на майно Мармеладової – холодильник, вартістю 500 грн. та телевізор, вартістю 700 грн. Після цього підозрювана Мармеладова звернулась до слідчого з проханням прийняти від неї 1200 грн. у рахунок відшкодування завданої нею шкоди.

Як має діяти слідчий в цій ситуації? На яке майно не може бути накладений арешт?

4. Жмурко (13 років), Дудін (19 років) та Линза (18 років) за попередньою змовою вчинили крадіжку речей із мінімаркету “Ліга-фуд” на загальну суму 3000 грн. Під час досудового слідства кримінальне провадження відносно Жмурко виділена в окреме провадження і направлена до суду для вирішення питання про застосування заходів виховного характеру.

Хто і в якому порядку повинен відшкодувати шкоду завдану злочинними діями?

5. Шаленко побачивши біля заводу «Торчприбор» службову автомашину з відкритими дверцятами та ключами, скористався відсутністю водія і викрав машину. Рухаючись автомобілем з перевищенням швидкості, він на автобусній зупинці збив Величко, якому в результаті наїзду спричинив тяжкі тілесні ушкодження. Величко був визнаний потерпілим, крім того він заявив цивільний позов.

У якому порядку і хто повинен відшкодувати збитки Величко?

По закінченню заняття надати викладачу відповіді на питання.

Питання для самоконтролю:

1. Яка шкода яка підлягає відшкодуванню (компенсації) у кримінальному провадженні?
2. Хто має право на компенсацію шкоди за рахунок Державного бюджету України?
3. Які підстави для заявлення цивільного позову у кримінальному процесі?
4. У чому полягають переваги спільного розгляду кримінального провадження та цивільного позову?
5. Який порядок пред’явлення цивільного позову в кримінальному провадженні?
6. Форма та зміст позовної заяви.
7. На кому лежить обов’язок доказування цивільного позову в кримінальному провадженні?
8. Якими процесуальними заходами забезпечується відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням?
9. Які рішення може ухвалити суд щодо цивільного позову, заявленого у кримінальному провадженні?
10. Які наслідки неприбуття в судове засідання цивільного позивача і цивільного відповідача чи їх представників?

Література до теми:

Основна: 1-2 (с. 54-56). **Додаткова:** до теми № 4 (с. 60-61).

Тема № 5. Заходи забезпечення кримінального провадження.

Здійснення кримінальної процесуальної діяльності часто пов'язане з застосуванням державними органами, що ведуть процес, примусу відносно громадян, що залучені до кримінального провадження. У ряді випадків учасники процесу та інші суб'єкти заважають розслідуванню і вирішенню кримінальних проваджень, не виконують процесуальні обов'язки, або своїми діями порушують порядок кримінального провадження.

Для забезпечення розслідування закон передбачає систему заходів забезпечення кримінального провадження. Заходи забезпечення кримінального провадження за своїм характером не однакові, їх застосування переслідує різну мету. В залежності від таких обставин є підстави для класифікації заходів забезпечення кримінального провадження. Підготовка відповіді на перше запитання вимагає вивчення відповідних розділів підручника, а також Розділу 2 КПК України. Необхідне засвоєння першого питання припускає уміння відобразити співвідношення понять: “заходи забезпечення кримінального провадження” – “запобіжні заходи”.

2. При обговорення змісту конкретних заходів забезпечення кримінального провадження рекомендується дотримуватись такої послідовності:

- а) підстави і мета застосування;
- б) суб'єкти, що мають право застосувати заходи забезпечення кримінального провадження;
- в) особи, відносно яких може застосовуватись конкретний захід забезпечення кримінального провадження;
- г) порядок процесуального оформлення застосування заходу забезпечення кримінального провадження.

3. Зміст запобіжних заходів, що являються складовою частиною заходів забезпечення кримінального провадження, відноситься до обговорення третього питання заняття.

Під час заняття необхідно показати їх співвідношення крім того, слід пам'ятати, що запобіжні заходи, як правило, застосовуються до підозрюваного і обвинуваченого. Саме цим відрізняються заходи забезпечення кримінального провадження, які застосовуються не тільки відносно підозрюваного та обвинуваченого, але і потерпілого, цивільного позивача, свідка. Обираючи запобіжний захід. Окрім підстав, що вказані у ст.177 КПК, необхідно врахувати обставини, перелічені у ст. 178 КПК України.

4. Кримінально-процесуальним законодавством передбачений вичерпний перелік запобіжних заходів (ст. 176, 493, ч.4 ст. 499 КПК України). Зміст кожного запобіжного заходу розкривається у спеціальних нормах (ст. ст. 179-183, 207, 493, 499 КПК України). Під час обговорення питання необхідно висвітлити співвідношення запобіжних заходів один з одним.

Розглядаючи такий запобіжний захід, як взяття під варту, важливо звернути увагу на питання оскарження до апеляційного суду постанови слідчого судді про обрання цього запобіжного заходу.

Ключові терміни та поняття до теми:

Заходи забезпечення кримінального провадження та їх види; виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід; накладення грошового стягнення; тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; відсторонення від посади; тимчасовий доступ до речей і документів; тимчасове вилучення майна; арешт майна; запобіжні заходи та їх види; порядок, підстави та мета застосування запобіжних заходів; особисте зобов'язання; особиста порука; застава; домашній арешт; застосування електронних засобів контролю; тримання під вартою; затримання та його види; застосування запобіжних заходів щодо неповнолітніх.

Навчальні питання до теми:

1. Загальна характеристика системи та видів заходів забезпечення кримінального провадження.
2. Загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження.
3. Процесуальний порядок та мета застосування заходів забезпечення кримінального провадження:
  - 1.1. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід (глава 11 КПК України);
  - 1.2. Накладання грошового стягнення (глава 12 КПК України);
  - 1.3. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (глава 13 КПК);
  - 1.4. Відсторонення від посади (глава 14 КПК України);
    - 1.4.1. Тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя;
  - 1.5. Тимчасовий доступ до речей і документів (глава 15 КПК України);
  - 1.6. Тимчасове вилучення майна (глава 16 КПК України);
  - 1.7. Арешт майна (глава 17 КПК України);
  - 1.8. Затримання особи (глава 18 КПК України);
  - 1.9. Запобіжні заходи (глава 18 КПК України).

Під час самостійної підготовки здобувачі письмово вирішують запропоновані задачі. На занятті відбувається обговорення їх рішень та реферативних повідомлень.

1. У кримінальному провадженні щодо розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 186 КК України, потерпіла стверджувала, що це кримінальне правопорушення міг вчинити її приятель Павлюк. Втім, за словами потерпілої, довести вину Павлюка буде важко, адже він викрадені речі уже продав та має намір виїхати працювати за кордон. Слідчий, на підставі показань потерпілої, звернувся до суду з клопотанням,

погодженим з прокурором, про застосування Павлюку запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

Чи достатньо підстав для застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту у вказаній ситуації?

2. У кримінальному провадженні щодо розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 186 КК України, слідчий звернувся до суду з клопотанням, погодженим з прокурором, про застосування підозрюваним Антонову та Свиридову запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання. Серед підстав застосування цього запобіжного заходу слідчий навів дані, які дають підстави вважати, що підозрювані можуть перешкоджати кримінальному провадженню. Слідчий суддя, після одержання цього клопотання 15 січня о 10 год. 00 хв., призначив дату судового слухання на 18 січня о 16 год. 00 хв. та здійснив судовий виклик Антонова та Свиридова на цей же час.

Оцініть дії слідчого та слідчого судді в описаній ситуації.

Чи допустили вони порушення вимог процесуального законодавства?

Якщо так, то які саме?

3. До слідчого, що здійснював кримінальне провадження, у якому Саприкіну було оголошено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 296 КК України (хуліганство, вчинене із застосуванням холодної зброї), звернулися 65-річний батько, 18-річний син і дружина підозрюваного з клопотанням передати їм Саприкіна на поруки. Усі троє гарантували забезпечення виконання підозрюваним покладених на нього обов'язків та, за необхідності, доставку його до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу. Слідчий звернувся з клопотанням, погодженим з прокурором, до слідчого судді про застосування Саприкіну запобіжного заходу у вигляді особистої поруки.

Як слідчий суддя має вирішити заявлене клопотання?

Які є процесуальні вимоги до кількості поручителів у кримінальному провадженні?

4. Під час кримінального провадження щодо вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 164-16 КК України (зайняття забороненими видами господарської діяльності), Лозицькому було оголошено про підозру. Враховуючи, що в матеріалах провадження містилися дані про те, що підозрюваний намагається впливати на потерпілого та свідків з метою схилити їх до давання неправдивих показань, слідчий суддя, на підставі клопотання слідчого, погодженого з прокурором, обрав Лозицькому запобіжний захід у вигляді домашнього арешту.

Чи дотримані вимоги кримінально-процесуального законодавства щодо підстав застосування домашнього арешту при вчиненні вказаного кримінального правопорушення?

5. Самсонову було оголошено про підозру у вчиненні кримінального проступку. Слідчий звернувся з клопотанням, погодженим з прокурором, до слідчого судді про обрання Самсонову запобіжного заходу у вигляді застави та навів слідчому судді достатньо даних, які дають підстави вважати, що

підозрюваний дійсно має намір переховуватися від органів досудового розслідування.

Чи є підстави обрання Самсонову запобіжного заходу у вигляді застави?

6. 24 жовтня слідчим були внесені відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 187 КК України (розбій, поєднаний з проникненням у житло). 12 листопада за підозрою у вчиненні цього кримінального правопорушення був затриманий Машков, а 15 листопада відносно нього слідчим суддею районного суду за поданням слідчого, погодженим з прокурором, був обраний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою строком на 60 днів. 25 листопада Машков був звільнений з під варти, так як ним була внесена застава, визначена в ухвалі слідчого судді про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. В зв'язку з тим, що Машков, будучи належним чином повідомлений, не з'являвся за викликом до слідчого без поважних причин та не повідомляв про причини своєї неявки, за рішенням слідчого судді 15 грудня застава була звернена в дохід держави, а відносно Машкова було прийнято рішення про зміну запобіжного заходу на тримання під вартою.

З якого моменту слід обчислювати строк тримання під вартою підозрюваного Машкова?

Чи може слідчий суддя, при повторному взятті під варту, в ухвалі про зміну запобіжного заходу на тримання під вартою визначити строк її дії 50 днів?

Назвіть максимальний строк тримання під вартою під час досудового розслідування.

7. У дворі будинку був виявлений труп жінки з ножовими пораненнями. Дані, що були отримані під час огляду місця події, давали підстави вважати, що жінка була вбита білявим чоловіком високого зросту, що був одягнений у світлу шкіряну куртку. Через 30 хвилин працівники міліції в кафе, що розташоване недалеко від місця події, виявили білявого чоловіка високого зросту, що був одягнений у світлу шкіряну куртку, на якій були плями бурого кольору, а на руках мали місце подряпини. Цей чоловік при появі міліціонерів почав нервувати й намагався вийти з приміщення кафе, однак був ними зупинений. Чоловік пред'явив документи на ім'я Рубана та повідомив, що він уже близько двох годин знаходиться в цьому кафе, а свою спробу вийти пояснив тим, що він раніше судимий і не має бажання зайвий раз спілкуватися з працівниками міліції. Рубан був доставлений до органу внутрішніх справ.

Чи є підстави для затримання Рубана як підозрюваного в кримінальному провадженні про вбивство?

Які вимоги процесуального законодавства має виконати уповноважена службова особа, що здійснила затримання особи, негайно після затримання?

8. Прохоров був затриманий працівниками міліції о 10 год. 10 хв. на місці вчинення квартирної крадіжки та доставлений до органу внутрішніх справ о 11 год. 20 хв. Через зайнятість іншими справами протокол затримання

було складено о 14 год. 00 хв., де вказали, що підставою затримання є “Підозра у вчиненні квартирної крадіжки”, а часом затримання – “14 год. 00 хв.”.

Оцініть дотримання вимог процесуального законодавства при складанні протоколу про затримання?

З якого моменту особа є затриманою?

9. Лаврук, який працює водієм таксі, керуючи власним автомобілем, порушив правила дорожнього руху, внаслідок чого здійснив наїзд на пішохода та завдав йому тяжкі тілесні ушкодження. Лавруку було оголошено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 286 КК України. Слідчий, враховуючи обставини вчиненого та особу підозрюваного, за погодженням з прокурором, звернувся до суду з клопотанням про відсторонення Лаврука від посади.

Оцініть ситуацію.

Який захід забезпечення кримінального провадження варто застосувати в описаній ситуації?

10. Свідок Іванова була викликана для проведення одночасного допиту зі свідком Потапенком. Вказані особи були завчасно повідомлені про виклик (було підтвердження отримання ними повістки про виклик). Проте ні Іванова, яка самостійно виховувала п'ятирічного сина, ні Потапенко на допит не з'явилися. При цьому Іванова не повідомила слідчого про причини свого неприбуття, а Потапенко зателефонував та сказав, що не прибуде у вказаний час, так як в цей день він має бути на іспиті в інституті.

Які заходи забезпечення кримінального провадження можуть бути застосовувані до Іванової та Потапенка через неприбуття їх на виклик?

Питання для самоконтролю:

1. Визначте поняття заходів забезпечення кримінального провадження.
2. Які види заходів забезпечення кримінального провадження передбачено у КПК України?
3. Як заходи забезпечення кримінального провадження можна класифікувати?
4. Визначте поняття запобіжних заходів.
5. Які види запобіжних заходів визначено у КПК України?
6. Що є підставою застосування запобіжних заходів?
7. У чому суть запобіжного заходу – особисте зобов'язання?
8. Скільки поручителів може бути у підозрюваного, обвинуваченого?
9. У чому суть запобіжного заходу застави?
10. Хто і за якими правилами визначає розмір застави?
11. У чому суть домашнього арешту як запобіжного заходу?
12. У яких кримінальних провадженнях може бути застосований запобіжний захід тримання під вартою?
13. З якого моменту обчислюється строк тримання під вартою?
14. Які види затримання передбачено у КПК України?
15. Які причини неприбуття особи на виклик є поважними?
16. До кого може бути застосований привід?

17. За що може бути накладене грошове стягнення?
18. Які документи можуть бути тимчасово вилученими?
19. Щодо кого може бути здійснено відсторонення від посади?
20. У чому полягає тимчасовий доступ до речей і документів?
21. На яке майно можна накладати арешт?

Теми рефератів, доповідей:

1. Застосування запобіжного заходу у вигляді застави: історія розвитку та проблеми застосування.
2. Проблема застосування строків тримання особи під вартою у контексті практики Європейського суду з прав людини та національного законодавства України.
3. Міжнародні стандарти процедури затримання та взяття під варту.

Література до теми:

Основна: 1-2 (с. 54-56). **Додаткова:** до теми № 5 (с. 60-61).

Тема № 6. Загальні положення досудового розслідування. Провадження слідчих (розшукових) дій. Повідомлення про підозру.

Навчальна мета заняття: визначити та з'ясувати сутність загальних положень досудового розслідування, форми досудового розслідування, їх співвідношення.

Навчальні питання:

1. Поняття стадії досудового розслідування.
2. Форми досудового розслідування: дізнання та досудове слідство.
3. Поняття та характеристика загальних положень досудового розслідування.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття:

1. **Досудове розслідування** – стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Називаючи розслідування «досудовим», законодавець тим самим вказує на його співвідношення з основною частиною судового розгляду – судовим слідством. Досудове розслідування передуює провадженню в суді і покликане забезпечити його успішне проведення, однак його не можна розглядати тільки

як стадію, провадження якої здійснюється до суду і для суду. Ця стадія має особливості, що свідчать про її самостійний характер, зокрема, вона:

1) має свої самостійні завдання, які впливають із загальних завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК України);

2) чітко окреслені межі в системі кримінального процесу – з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань до винесення рішення, яким завершується провадження розслідування (в ряді випадків кримінальне провадження отримує й своє вирішення по суті, коли провадження в ньому закривається при наявності до того законних підстав);

3) свій зміст та свою процесуальну форму;

4) характеризується колом учасників, які беруть в ній участь;

5) характеризується колом специфічних рішень, що можуть бути прийняті після закінчення досудового розслідування: закриття кримінального провадження, звернення прокурора до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності, або звернення прокурора до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів виховного характеру або клопотанням про застосування примусових заходів медичного характеру. Загальні положення досудового слідства можна розглянути як встановлені законом і обумовлені принципами кримінального процесу правила, що виражають характерні особливості досудового слідства, як самостійної стадії процесу, і визначають найбільш суттєві вимоги, що пред'являються до порядку провадження слідчих дій та прийняття рішень.

Досудове розслідування є основною формою досудової підготовки матеріалів кримінального провадження, яке здійснюється у формі дізнання та досудового слідства.

2. Дізнання – це одна з форм досудового розслідування, яка представляє собою врегульовану кримінальним процесуальним законодавством України діяльність дізнавача, що полягає в провадженні досудового розслідування кримінальних проступків, з метою досягнення завдань кримінального провадження.

Під час досудового розслідування кримінальних проступків не допускається застосування запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою.

Для досудового розслідування кримінальних проступків дозволяється виконувати всі слідчі (розшукові) дії, передбачені КПК України, та деякі види негласних слідчих (розшукових) дій.

Дізнавач зобов'язаний у найкоротший строк, але не пізніше двадцяти п'яти днів після повідомлення особі про підозру, подати на затвердження прокурору один з зазначених процесуальних документів:

1) проект рішення про закриття кримінального провадження;

2) проект клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності;

3) обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру або клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру;

4) клопотання про продовження строку досудового розслідування з підстав, передбачених КПК.

Загальні положення досудового слідства містять правові положення, що забезпечують єдиний і обов'язковий по всіх кримінальних провадженнях процесуальний порядок розслідування. Основні положення досудового слідства викладені у главі 19 КПК України (ст.ст. 214-222 КПК України).

Теми рефератів:

1. Досудове розслідування злочинів і кримінальних проступків.
2. Поняття і види підслідності.
3. Строки досудового розслідування.

Завдання для практичного заняття

1. До слідчого органу, що розслідував кримінальне провадження про крадіжку поєднану з проникненням у житло (ч. 3 ст. 185 КК), яку вчинив Дмитрієв у Київському районі м. Харкова, надійшло ще два кримінальних провадження про крадіжки, вчинені Дмитрієвим у інших районах м. Харкова. Слідчий виніс постанову про об'єднання кримінальних проваджень в одне провадження і почав виконувати слідчі (розшукові) дії по об'єднаному провадженню.

Дайте оцінку діям слідчого.

2. Група неповнолітніх вчинила кримінальне правопорушення, передбачені п. 6 ч. 2 ст. 115 і ч. 3 ст. 187 КК України.

Який орган зобов'язаний здійснювати розслідування?

3. Під час розслідування кримінального провадження про крадіжку, вчинену в особливо великих розмірах (ч. 5 ст. 185 КК України), слідчий встановив, що підозрюваний вчинив ще й кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 364 КК України. Зважаючи на те, що провадження про злочини, передбачені ст. 364 КК України підслідні органам прокуратури, слідчий склав постанову про передачу кримінального провадження за підслідністю і надіслав її до прокуратури.

Дайте оцінку рішенням слідчого.

4. Вирішуючи питання про призначення провадження до судового розгляду, суддя встановив, що слідчий органу досудового розслідування НП порушив вимоги ст. 216 КПК України і закінчив розслідування кримінального провадження про кримінальне правопорушення, що підслідне державному бюро розслідування.

Яке рішення повинен прийняти суд?

7. Серафімов і Горін на території спортивного комплексу увечері 28 липня здійснили розбійний напад на Хрунова і заволоділи його барсеткою з грошима і документами. Того ж вечора у тому ж місці Гаркавий на підставі

особистої неприязні заподіяв Хрунову тяжкі тілесні ушкодження. Слідчий почав розслідування двох кримінальних проваджень, які потім об'єднав в одне провадження посилаючись на те, що потерпілий в обох кримінальних провадженнях один.

Дайте оцінку рішень слідчого.

По закінченню заняття надати викладачу відповіді на питання.

Питання для самоконтролю:

1. Яке значення і завдання стадії досудового розслідування
2. З якого моменту розпочинається досудове розслідування?
3. Які слідчі дії можна проводити до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань?
4. Які існують форми досудового розслідування та у чому їх відмінність?
5. Які види підслідності у кримінальному процесі?
6. Які правила об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування?
7. Строки досудового розслідування кримінального проступку.
8. Строки досудового розслідування злочинів.
9. Які строки розгляду клопотань під час досудового розслідування?
10. Хто вирішує питання про можливість та обсяг розголошення відомостей досудового розслідування?
11. Які є форми взаємодії слідчого і оперативних підрозділів?

Навчальна мета заняття: вивчити поняття, класифікацію та види слідчих (розшукових) дій; засвоїти підстави та процесуальний порядок провадження окремих слідчих (розшукових) дій, оформлення їх результатів.

Кількість годин: 2.

Навчальні питання:

1. Поняття і сутність слідчих (розшукових) дій.
2. Види слідчих дій.
3. Процесуальна характеристика слідчих (розшукових) дій.
4. Негласні слідчі (розшукові) дії.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття:

1. Під час досудового розслідування слідчий виконує ряд процесуальних дій, але не всі вони можуть бути визначені поняттям “слідчі (розшукові) дії”. У теорії кримінального процесу слідчими називають лише ті процесуальні дії, які, на відміну від інших (наприклад, обрання запобіжного заходу, роз'яснення учасникам прав, та інше), направлені на виявлення, фіксацію і перевірку фактичних даних, що мають доказове значення у кримінальному провадженні. Вивчаючи тему “Докази” ми підкреслили, що слідчі (розшукові) дії являються головним та найбільш поширеним засобом збирання доказів, за допомогою яких встановлюються усі обставини скоєного злочину (ч. 93 КПК України).

Вищеназвані обставини важливо враховувати даючи визначення поняття і сутності слідчих (розшукових) дій.

2. КПК України передбачає вичерпний перелік слідчих (розшукових) дій. Необхідно уважно вивчити вимоги глав 20, 21 КПК України.

У кожному кримінальному провадженні проведення усіх, передбачених законом, слідчих (розшукових) дій не обов'язкове. В залежності від конкретних обставин слідчий самостійно вирішує питання про проведення тої чи іншої слідчої (розшукової) дії, а також у якій послідовності їх провести.

Вивчення переліку усіх слідчих (розшукових) дій дає можливість правильно їх класифікувати. Класифікацію слідчих (розшукових) дій можна здійснити в залежності від тієї мети, яку необхідно досягти під час провадження тієї чи іншої слідчої (розшукової) дії (перевірка, уточнення або одержання інформації).

Засвоєння другого питання передбачає вміння дати процесуальну характеристику слідчим (розшуковим) діям. Пропонується додержувати такої послідовності:

- а) підстави для провадження (юридичні і фактичні);
- б) мета провадження слідчої (розшукової) дії;
- в) учасники слідчої (розшукової) дії;
- г) порядок провадження;
- д) процесуальне оформлення результатів проведеної слідчої (розшукової) дії. До проблеми обговорення цього питання проблеми тактики та психології слідчих (розшукових) дій не входять, тому що ці питання вивчаються криміналістикою та судовою психологією.

3. Негласні слідчі (розшукові) дії це слідчі (розшукові) дії відомості про факт та проведення яких не підлягає розголошенню. Слід встановити поняття, підстави проведення. Види негласних слідчих (розшукових) дій. Фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у доказуванні та в інших цілях. Вивчити загальні положення про втручання у приватне спілкування.

Теми рефератів:

1. Поняття, види та система слідчих (розшукових) дій.
2. Процедура провадження допиту.
3. Пред'явлення для впізнання, його мета, види, порядок провадження та оформлення.
4. Поняття, види, підстави і порядок проведення обшуку.
5. Огляд, його мета, види і порядок проведення.
6. Експертиза трупа, підстави та процесуальний порядок провадження.
7. Слідчий експеримент.
8. Освідування, його мета, види.

9. Підстави і порядок призначення експертизи.

10. Поняття, види та система негласних слідчих (розшукових) дій.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваіте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний показник правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Практичне заняття: Слідчі (розшукові) і негласні слідчі (розшукові) дії.

Навчальна мета заняття: перевірити, поглибити та закріпити знання, для набуття навичок і умінь правильного застосування кримінального процесуального закону, провадження слідчих (розшукових) дій і складання відповідних процесуальних документів.

Кількість годин: 1.

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття і значення слідчих (розшукових) дій, умови та підстави їх проведення.
2. Класифікація слідчих (розшукових) дій та їх види.
3. Процесуальна характеристика окремих слідчих (розшукових) дій.
4. Загальні положення про негласні слідчі (розшукові) дії та підстави їх проведення.
5. Поняття, види та система негласних слідчих (розшукових) дій.
6. Організація проведення та фіксація результатів негласних слідчих (розшукових) дій.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваіте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та

Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Вивчити завдання для практичного заняття і з урахуванням положень чинного кримінального законодавства України надати письмово повні відповіді на питання.

Завдання для практичного заняття

1. Слідчий допитав гр. Клопова як підозрюваного у кримінальному провадженні про завдання тяжких тілесних ушкоджень гр. Гуркіну. Після того, як Клопов дав детальні пояснення про вчинений злочин, він заявив, що підписувати протокол свого допиту, як і всі інші процесуальні документи, відмовляється.

Яке рішення повинен прийняти слідчий?

2. Розслідуючи кримінальне провадження про розкрадання грошей, слідчий запросив для допиту в якості свідків гр. Клітку і гр. Сьоміна. Після того, як свідки оглянули відомості на виплату платні і пояснили, що підписи напроти їх прізвищ виконували не вони, грошей не отримували, слідчий запропонував їм викласти показання власноручно, дав їм бланки протоколів допитів, роз'яснив як їх правильно записати, залишив свідків у кабінеті на 30 хвилин і пішов у своїх справах.

Дайте оцінку дій слідчого.

3. У кримінальному провадженні про крадіжки речей з квартир та розбійні напади слідчий прийняв рішення про проведення одночасного допиту потерпілого Бубкою і обвинуваченого Трубка. Вважаючи, що потерпілий може змінити свої показання, слідчий на початку слідчої (розшукової) дії проголосив показання потерпілого і запитав у нього чи підтверджує він їх. Бубка відповів, що свої показання підтверджує повністю. Далі слідчий запропонував дати пояснення підозрюваному. У протоколі слідчий переписав показання потерпілого у повному обсязі з його допиту, а показання підозрюваного з його слів.

Дайте оцінку дій слідчого. Який порядок проведення одночасного допиту двох і більше осіб і порядок оформлення її результатів?

4. Під час огляду місця події – крамниці, з якої біли викрадені спиртні напої, службова собака по сліду привела слідчо-оперативну групу до лісу, що знаходився на відстані 2 км від крамниці, де знайшла схованку у якій була валіза з викраденими напоями. Співробітник оперативного підрозділу за дорученням слідчого у присутності понятих склав окремий протокол виявлення і вилучення валізи.

Дайте оцінку дій слідчого і співробітника оперативного підрозділу.

5. Потерпілий у провадженні про розбійний напад Сімака у протоколі допиту заявив, що чоловіка, який під загрозою зброї заволодів його золотим годинником на грішми, він впізнати не може, але запам'ятав, що на правій долоні біля великого пальця у того було татуювання у вигляді якорю і на передньому зубі зліва металева, з жовтого кольору, коронка. За підозрою у вчиненні злочину був затриманий гр. Коньков.

Яку слідчу (розшукову) дію і в присутності кого повинен провести слідчий? Складіть процесуальний документ по результатам цієї слідчої (розшукової) дії.

6. Взимку під час огляду місця події – ділянки шляху з містком через річку, з якого впав автобус, один з понятих ненароком впав у воду і його терміново відвезли додому.

Як необхідно продовжити огляд місця події зважаючи на те, що огляд проводився далеко від населених пунктів? Чи можна продовжувати огляд з одним понятим? Якщо слідчий запросив іншого понятого, огляд можна продовжувати чи починати з початку?

7. Неповнолітній Синьов під час дорожньо-транспортної пригоди одержав тяжкі тілесні ушкодження і через деякий час помер. Під час проведення судово-медичної експертизи експерт зробив висновки, згідно до яких смерть Синьова наступила в результаті запалення легенів і це не пов'язано з порушенням правил дорожнього руху. На підставі висновків експертизи кримінальне провадження було закрито за відсутністю ознак злочину. Неодноразово батьки потерпілого звертались із скаргами про незаконність прийнятого рішення і повторне розслідування, стверджуючи, що у сина були зламані кістки ніг і рук. Прокурор скасував постанову про закриття кримінального провадження і доручив розслідування іншому слідчому.

Яку слідчу (розшукову) дію необхідно провести у даному випадку?

8. Допитана як потерпіла Котиба пояснила, що під час нападу на неї двох невідомих чоловіків у темному під'їзді вона кричала, кликала на допомогу, відбивалась і одному з нападаючих подряпала обличчя. А коли хтось із нападаючих закрив їй рота рукою, вона його вкусила за великий палець. Через дві години були затримані два чоловіка, що підозрювались у нападі на Котибу. В одного із них була перев'язана рука, у другого подряпане обличчя.

Які слідчі (розшукові) дії повинен провести слідчий у даному випадку?

9. О 23 годині 30 хвилин Перов розбив вітрину продуктової крамниці зі словами “Пропадать – так с музыкой!” проник до торгового дому і викрав продукти харчування після чого втік, а через деякий час був затриманий. Допитаний як свідок Зайчук, що мешкає у тому ж будинку, де знаходиться

магазин на третьому поверсі, пояснив, що бачив з балкону чоловіка, який розбив вітрину і вчинив крадіжку, добре запам'ятав його голос і те, що він був вдягнений у білу сорочку.

Яким чином необхідно провести впізнання у такій ситуації?

10. З музею образотворчого мистецтва, що в селі Пархомівка, невідомі особи викрали кілька картин відомих художників початку 19 сторіччя. Майже через чотири роки директор Пархомівського музею оглядаючи каталоги народних музеїв Львівщини видавництва «Мистецтво», на фотографіях впізнав дві викрадені картини, про що негайно повідомив слідчого. Крім того, директор пояснив, що він може впізнати картини за ознаками, які відомі тільки йому (підписами художників та ін.)

Які процесуальні дії повинен виконати слідчий, щоб прийти до висновку, що картини, які знаходяться у Львові і викрадені з Пархомівського музею ті ж самі?

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ.

Навчальна мета заняття: з'ясувати сутність, підстави та процесуальний порядок повідомлення про підозру, зміни та доповнення підозри, особливий порядок повідомлення про підозру окремим категоріям осіб.

Навчальні питання:

1. Підстави і значення повідомлення про підозру.
2. Процесуальний порядок повідомлення про підозру.
3. Допит підозрюваного.
4. Зміна і доповнення повідомлення про підозру.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття:

1. Повідомлення про підозру займає особливе місце в структурі досудового розслідування. Воно підводить підсумок проведеної до того часу роботи, зібраним доказам, у більшості визначає подальше спрямування кримінального провадження і є початковим моментом притягнення до кримінальної відповідальності.

Даний акт означає появу в кримінальному провадженні нового учасника процесу – підозрюваного. Підозрюваний є центральною фігурою у кримінальному процесі навколо якої концентруються процесуальні дії органів досудового розслідування, прокурора, суду та інших учасників процесу. Правильне вирішення питання щодо повідомлення особи про підозру сприяє досягненню таких перспективних завдань кримінального провадження, як зміцнення законності та правопорядку, охорона інтересів суспільства, прав і свобод громадян, та виховання їх в дусі дотримання Конституції України та відповідних законів. Юридичне значення акту повідомлення особи про

підозру складається також із того, що в стадії досудового розслідування настає новий етап, пов'язаний з тим, що в процесі досудового розслідування накопичено достатньо доказів для підозри у скоєнні злочину конкретної особи. Ця підозра вперше чітко сформульована в офіційному документі – повідомленні особи про підозру. В ній слідчий дає першопочатковий висновок, про наявність і суть кримінально-караного діяння, вчиненого конкретною особою.

Повідомлення про підозру пов'язане в подальшому із суттєвими обмеженнями прав, свобод та законних інтересів особи, а також можливістю примінення до неї заходів забезпечення кримінального провадження, тому воно здійснюється на підставах і в порядку встановлених чинним кримінальним процесуальним законодавством.

Підстави для повідомлення про підозру передбачені положеннями ст. 276 КПК України. Для вивчення змісту даних положень слід пам'ятати, що «наявність достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення» – це поняття оціночне. Встановити у законодавстві загальний обсяг, тобто яка кількість доказів і яких саме необхідна для повідомлення особі про підозру, неможливо. Тому у кожному кримінальному провадженні питання про достатність доказів для достовірного висновку про винуватість особи слід вирішувати виходячи із конкретних обставин кримінального правопорушення. Важливо підкреслити, що процесуальне рішення про повідомлення особі про підозру слідчий, прокурор повинен приймати лише у тому разі, коли повністю впевнений у обґрунтованості такої підозри.

Щоб розкрити зміст другої частини питання про значення повідомлення про підозру, необхідно знати які процесуальні наслідки тягне за собою прийняття цього рішення посадовою особою.

2. Теоретичні і практичні питання, пов'язані з повідомлення особи про підозру, є фактично новим інститутом в юридичній літературі. Разом з цим проблема обґрунтованості повідомлення особи про підозру на стадії досудового розслідування, суворого дотримання законності при реалізації цього є дуже актуальною. Порушення закону і помилки, що можуть бути допущені при повідомленні особи про підозру можуть призвести до істотних обмежень прав і свобод громадян, викликати обурення та обґрунтовані скарги.

Підготовку до другого питання слід починати з вивчення вимог ст.ст. 276-278 КПК України у яких встановлений процесуальний порядок повідомлення про підозру. Необхідно звернути увагу на те, хто із суб'єктів кримінальної процесуальної діяльності уповноважені повідомляти про підозру, коли саме можна прийняти таке рішення, які вимоги до змісту і форми повідомлення, у які терміни необхідно повідомляти про підозру і яка процедура цієї процесуальної дії.

Норми КПК України передбачають загальний порядок повідомлення про підозру. Необхідно звернути увагу на те, що у відповідних законах України, встановлений виключний порядок повідомлення про підозру щодо окремої категорії осіб, зокрема: народного депутата України, судді, судді

Конституційного суду України, присяжного, кандидата у Президенти України, уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, депутата місцевої ради, адвоката та ін...

3. Після ознайомлення підозрюваного з письмовим повідомленням про підозру, слідчий зобов'язаний вручити йому примірник цього рішення, роз'яснити права.

4. Після пред'явлення підозри досудове розслідування продовжується. В результаті одержання нових доказів може виникнути необхідність змінити або доповнити підозру. Процесуальний порядок змінення або доповнення підозри спеціально регламентується чинним кримінальним процесуальним законодавством (ст. 279 КПК України) і має за мету охороняти права підозрюваного.

Теми рефератів:

1. Випадки повідомлення про підозру.
2. Форма та зміст письмового повідомлення про підозру.
3. Зміна повідомлення про підозру.

Завдання для практичного заняття

1. Складаючи повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 153 КК України слідчий описову частину виклав таким чином «Д'яченко керував автомобілем ВАЗ – 2109, порушив Правила дорожнього руху і наїхав на пішохода Єремчука, причинив йому тяжкі тілесні ушкодження».

Проаналізуйте описову частину повідомлення і вкажіть недоліки.

2. Під час розслідування кримінального провадження про кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 121 КК України слідчий встановив, що підозрюваний Іваненко являється народним депутатом Верховної Ради України.

Який порядок повідомлення про підозру Іваненку?

3. Вікторенкову було повідомлено про підозру за одержаний хабар та привласнення колективного майна в особливо великих розмірах. Винним він себе не визнав, але показання по суті почав давати. Під час допиту Вікторенков раптово заявив, що погано себе почуває, в нього болить голова. Присутній під час допиту захисник заявив, що допит необхідно зупинити і він бажає залишитись зі своїм підзахисним наодинці. Таке клопотання підтримав і підозрюваний.

Як необхідно поводитись слідчому?

4. Антоненко було повідомлено про підозру у вчиненні трьох грабежів (ч. 2 ст. 186 КК України). Під час подальшого розслідування було встановлено, що Антоненко вчинив йще два аналогічних кримінальних правопорушень.

Яке рішення необхідно прийняти слідчому?

5. Іванченко, Петренко і Лавриков вчинили за попередньою домовленістю два розбійних напади і їм було повідомлено про підозру. Під час розслідування було встановлено, що Петренко, крім того, вчинив ще дві крадіжки чужого майна з квартир.

Яке рішення повинен прийняти слідчий? Який порядок повідомлення про підозру у разі вчинення кримінального правопорушення кількома особами?

6. Леонов, Слабунова і Вітер вчинили за попередньою домовленістю кілька злочинів і їм було повідомлено про підозру. Але під час розслідування участь Слабунової у скоєнні грабежу не підтвердилась.

Яке рішення повинен прийняти слідчий?

7. Косінов підозрювався у вчиненні крадіжки валізи, що належала Сивокінь та крадіжці особистих речей Карцева з автоматичної камери схову у залі очікування на вокзалі. Під час розслідування було встановлено, що речі Карцева викрала інша особа.

Яке рішення необхідно прийняти слідчому?

Література до теми:

Основна: 1-2 (с. 54-56). **Додаткова:** до теми № 6 (с. 59).

Тема № 8. Підсудність та підготовче судове провадження. Судовий розгляд. Провадження з перегляду судових рішень. Виконання вироку, ухвал та постанов суду.

Навчальна мета заняття: визначити поняття та значення підсудності кримінальних проваджень, її види, охарактеризувати кожен вид підсудності. З'ясувати завдання стадії підготовчого судового провадження, питання, які підлягають вирішенню; засвоїти коло процесуальних рішень судді у цій стадії, строки та призначення справи до судового розгляду.

Навчальні питання:

1. Судова система України.
2. Поняття та значення підсудності, види підсудності.
3. Суть, завдання й значення підготовчого провадження, як стадії кримінального процесу.
4. Питання, що з'ясовує суддя у підготовчому провадженні.
5. Порядок підготовчого провадження та строки підготовчого провадження.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття:

1. Відповідно до положень ст. 124 Конституції України, правосуддя здійснюється виключно судами. Але щоб розмежувати повноваження різних

ланок судової системи, а також окремих судів кожної ланки на здійснення правосуддя в конкретних кримінальних справах, необхідно звернутися за допомогою до правил про підсудність.

2. Підсудність це сукупність юридичних ознак (властивостей) кримінального провадження, на основі яких чинне кримінальне процесуальне законодавство України визначає суд, що має право розглянути його і вирішити по суті.

До значень додержання правил про підсудність необхідно визначити наступне:

- забезпечує правильне функціонування всієї судової системи;
- є однією з правових гарантій справедливого правосуддя;
- сприяє підвищенню виховного значення правосуддя;
- сприяє швидкому, всебічному і повному розгляду кримінального провадження з урахуванням її конкретних особливостей;
- забезпечує реалізацію права обвинуваченого на компетентне вирішення його справи судом;
- сприяє здійсненню принципу рівності всіх громадян перед законом і судом.

Чинне законодавство України встановлює такі види підсудності:

- а) родова, або предметна;
- б) територіальна;
- в) спеціальна (персональна);
- г) за зв'язком справ.

До ознак (властивостей), які характеризують і визначають підсудність, належать ознаки самого кримінального правопорушення (рід, характер), суб'єкт, місце його вчинення та зв'язок кримінальних проваджень між собою, якщо їх декілька.

При розв'язанні можливих колізій під час визначення підсудності в кримінальному процесуальному законодавстві України діє загальне правило – спори про підсудність не допускаються.

Після закінчення розслідування і визначення підсудності, затверджений прокурором обвинувальним акт надходить до суду. Стадія підготовчого провадження посідає в кримінальному процесі проміжне становище між досудовим розслідуванням і судовим розглядом. Вона починається з моменту надходження обвинувального акту від прокурора в суд і закінчується винесенням відповідної постанови в суді.

3. Підготовче провадження є самостійною стадією кримінального процесу у який суддя перевіряє подані обвинувальні акти з точки зору наявності

достатніх підстав для її всебічного, повного і об'єктивного розгляду в судовому засіданні.

Підготовче судове провадження здійснюється суддею одноособово з обов'язковою участю прокурора (ст. 314 КПК України).

4. Строки підготовчого провадження закріплені в ст. 316 КПК України.

За результатами підготовчого судового провадження суддя своєю постановою приймає одне з таких рішень:

1) затвердити угоду або відмовити в затвердженні угоди та повернути кримінальне провадження прокурору для продовження досудового розслідування в порядку, передбаченому статтями 468-475 КПК України;

2) закрити провадження у випадку встановлення підстав, передбачених пунктами 4-8 частини першої або частиною другою статті 284 КПК України;

3) повернути обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору, якщо вони не відповідають вимогам Кодексу;

4) направити обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до відповідного суду для визначення підсудності у випадку встановлення непідсудності кримінального провадження;

5) призначити судовий розгляд на підставі обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру (ст. 314 КПК).

Суддя, за наявності достатніх підстав для розгляду справи в судовому засіданні, не вирішуючи наперед питання про винуватість, виносить ухвалу про призначення судового розгляду (ст. 316 КПК України).

Теми рефератів:

1. Підготовче судове засідання.
2. Вирішення питань, пов'язаних з підготовкою до судового розгляду.
3. Закінчення підготовчого провадження і призначення судового розгляду.

Завдання для практичного заняття

1. До місцевого суду Київського району м. Харкова надійшло кримінальне провадження за підозрою Заболотного в шахрайстві, що завдало потерпілому значної шкоди (ч. 2 ст.190 КК). Під час попереднього розгляду провадження суддя вирішив, що злочинні дії Заболотний скоїв на території Дзержинського району і своєю постановою надіслав кримінальне

провадження до місцевого суду Держинського району. Суддя місцевого Держинського районного суду ознайомився з матеріалами провадження і встановив, що злочин було скоєно на території Ленінського району.

Яке рішення повинен прийняти суддя?

2. Слідчий Національної поліції заніс відомості до ЄРДС за фактом крадіжки товарів з автомагазину, що знаходиться у Київському районі м. Харкова. Під час слідства було встановлено, що злочин скоїли Вівчаренко та Митний, які працювали на авто підприємстві “Грандтранс”, та військовослужбовець строкової служби Черненко, який перебував у звільненні.

У який суд необхідно надіслати кримінальне провадження після закінчення досудового слідства?

3. Кримінальне провадження за підозрою Овчаренко у скоєні крадіжки державного майна надійшла до Комінтернівського районного суду м. Харкова. На цей момент було встановлено, що знаходячись на свободі після скоєння першого злочину, Овчаренко на території Московського району м. Харкова вчинив розбійний напад на приватного підприємця Волкова.

Ким і яким чином буде вирішено питання про підсудність вказаних кримінальних проваджень?

4. На дискотеці у м. Приморську Мелітопольського району Запорізької області, де під час канікул відпочивала група студентів Харківського автодорожнього інституту, місцевий житель Балкін вчинив бійку, заподіявши тілесні ушкодження середньої тяжкості студенту Бойко. Свідками події були п’ять студентів інституту та один місцевий житель. На момент закінчення досудового слідства у кримінальному провадженні потерпілий та свідки-студенти повернулись у Харків на навчання.

Визначте підсудність кримінального провадження.

5. Рокотов перед призовом на строкову службу до лав армії здійснив крадіжку із продуктового магазину у м. Вінниця. Коли було встановлено, ким скоєна крадіжка, та закінчено розслідування у кримінальному провадженні, Рокотов у складі військової частини знаходився у м. Львові.

Якому суду підсудне кримінальне провадження за підозрою Рокотова?

6. Під час розгляду у судовому засіданні кримінального провадження за підозрою, Дергачівський районний суд Харківської області встановив, що дане провадження підсудне Золочівському районному суду Харківської області.

Як належить поступити суду?

7. Під час попереднього розгляду у суді кримінального провадження за підозрою Руцького у скоєні хуліганства із застосуванням предмету спеціально пристосованого для нанесення тілесних ушкоджень (ч. 4 ст. 296

КК) суддя встановив, що злочин Руцький скоїв разом з Деснянським, з яким пиячив. Але Деснянського до кримінальної відповідальності на досудовому слідстві не було притягнуто.

Яке рішення може прийняти суддя у такій ситуації?

8. У місцевому суді знаходиться кримінальне провадження за підозрою Роменка по ч. 2 ст. 342 КК (опір працівникові правоохоронного органу під час виконання ним службових обов'язків), яке було призначене до попереднього розгляду суддею. До суду надійшла заява Роменка про те, що він знаходиться у лікарні з приводу лікування від алкоголізму, з'явитися до суду не може до закінчення лікування.

Яке рішення по такій заяві може прийняти суд?

9. До місцевого суду надійшло кримінальне провадження за підозрою Ткача за ч. 1 ст. 145 КК. Вивчаючи її, суддя прийшов до висновку, що розслідування проведено всебічно та повно, але дії обвинуваченого необхідно кваліфікувати за ч. 2 ст. 145 КК.

Як повинен поступити суддя?

СУДОВИЙ РОЗГЛЯД.

Навчальні питання:

1. Суть, завдання і значення стадії судового розгляду. Склад суду при розгляді кримінальних справ.
2. Незмінність складу суду, безпосередність, усність судового розгляду і рівність прав його учасників.
3. Учасники судового розгляду, їх права та обов'язки. Наслідки неявки до суду учасників судового розгляду.
4. Межі судового розгляду. Порядок винесення ухвал у судовому засіданні.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття:

1. Судовий розгляд це основна і найважливіша, центральна стадія кримінального процесу. В цій стадії суд, здійснюючи правосуддя, розглядає і вирішує справу по суті:

- остаточно досліджує всі її істотні обставини;
- перевіряє докази;
- постановляє вирок, тобто процесуальний акт, яким підсудний визначається винним або невинним у вчиненні кримінального правопорушення.

Таким чином, судовий розгляд і вирішення справи по суті є:

- єдиним способом здійснення правосуддя;

- одним з найважливіших засобів вирішення завдань кримінального процесу;
- ефективною гарантією прав і законних інтересів громадян.

2. Загальні положення судового розгляду це вимоги чинного кримінального процесуального законодавства України, які виражають найважливіші і типові властивості цієї стадії і проявляються протягом усього періоду її реалізації.

Безпосередність судового розгляду означає звернену до суду чи судді, який одноособово розглядає справу, вимогу закону особисто дослідити в судовому засіданні всі зібрані у справі докази шляхом допиту підсудних, потерпілих, свідків, заслуховування висновків експертів і в разі необхідності їх допиту, огляду речових доказів, огляду і оголошення протоколів слідчих дій та інших документів, огляду місця події тощо.

Усність судового розгляду означає вимогу закону дотримуватись в судовому засіданні усної форми спілкування суду і учасників процесу, усне давання показань підсудними, свідками, потерпілими, експертами та обговорення всіх обставин справи і доказів.

Незмінність складу суду при розгляді справи означає, що розгляд кожної справи повинен бути початий і завершений одним і тим же суддею або одним і тим же колегіальним складом суду.

Рівність прав учасників судового розгляду – засада кримінального судочинства, що закріплена Конституцією України (п.2 ч.3 ст.129). Рівність прав означає наявність в учасників судового розгляду однакових прав щодо подання доказів, участі в дослідженні останніх і заявлення клопотань, що забезпечує рівновагу процесуальних можливостей різних учасників процесу, які виконують у суді протилежні процесуальні функції.

3. Учасники судового розгляду: обвинувачений, суд, прокурор, захисник, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, перекладач, спеціаліст та ін.

Участь підсудного в судовому розгляді справи є обов'язковою, оскільки питання про його вину чи невинність у вчиненні кримінального правопорушення є основним питанням судового розгляду. Розгляд справи при відсутності підсудного допускається лише у виняткових випадках.

4. Межі судового розгляду. Судовий розгляд проводиться лише стосовно особи, якій висунуте обвинувачення і лише в межах висунутого обвинувачення відповідно до обвинувального акту (ст. 337 КПК України). Чітке визначення меж судового розгляду має велике практичне значення:

- забезпечує цілеспрямованість у діяльності суду;

- гарантує підсудному здійснення ним права на захист;
- виключає можливість засудження обвинуваченого за кримінальне правопорушення, у вчиненні якого він не звинувачується.

Під час розгляду справи суд, при наявності до того підстав, може своєю ухвалою змінити, скасувати або обрати запобіжний захід щодо обвинуваченого (ст. 331 КПК України).

Відкладення розгляду справи має місце, коли вона не може бути розглянута в даному засіданні в зв'язку з:

- неявкою кого-небудь з викликаних осіб;
- необхідністю витребувати нові докази.

Зупинення розгляду справи здійснюється:

- коли обвинувачений ухилився від суду;
- коли він захворів на психічну або іншу тяжку тривалу хворобу, яка виключає розгляд справи.

Закриттю кримінального провадження в судовому засіданні має передувати всебічне, повне й об'єктивне дослідження всіх обставин справи, які обумовлюють необхідність чи можливість прийняття такого рішення.

Закриття кримінального провадження є однією з форм закінчення судового розгляду кримінальної справи яке регламентується ст. 284 КПК України.

В межах судового розгляду чинне кримінальне процесуальне законодавство України виділяє декілька структурних елементів, зокрема, частин, які об'єднують процесуальні дії з чітко окресленим змістом:

- 1) відкриття судового засідання;
- 2) судове слідство;
- 3) судові дебати;
- 4) останнє слово обвинуваченого;
- 5) постановлення та проголошення вироку.

Теми рефератів:

1. Загальні положення судового розгляду.
2. Строки і загальний порядок судового розгляду.
3. Межі судового розгляду.
4. Процедура судового розгляду.
5. Таємниця наради суддів.
6. Види судових рішень.
7. Види вироків.

авчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття, сутність і значення стадії судового розгляду.
2. Загальні положення судового розгляду у кримінальному провадженні.
3. Межі судового розгляду.
4. Процедура судового розгляду.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Вивчити завдання для практичного заняття і з урахуванням положень чинного кримінального законодавства України надати письмово повні відповіді на питання.

Завдання для практичного заняття

1. В судовому засіданні під час слухання справи Артющкіна і Воробчука, обвинувачених за ч. 4 ст. 206 КК України, було встановлено, що копія обвинувального акту підсудному Артющкіну вручена в день розгляду справи, а підсудному Воробчуку – за два дні до розгляду.

Головуючий роз'яснив, підсуднім їх право на одержання копій обвинувального акту не пізніше, як за три доби до дня розгляду справи в суді, а також заявив, що справа може бути розглянута в даному судовому засіданні лише за наявності згоди на це підсудних.

1. Чи правильним є роз'яснення головуючого?

2. Які роз'яснення з цього приводу дав Пленум Верховного Суду України (див. п. 9 постанови „Про додержання судами України процесуального законодавства, яке регламентує судовий розгляд кримінальних справ).

3. З кількох, частин складається стадія судового розгляду кримінальних справ і в якій частині повинен з'ясовуватись час вручення підсуднім копії обвинувального висновку?

2. Справа про обвинувачення Сидоренка та Георгадзе у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.185 КК України, була призначена до розгляду на 10 год. 20 лютого. На цей час у судові засідання були доставлені підсудні, які знаходились під вартою, та з'явилися всі учасники судового розгляду і викликані в суд свідки. О 10 год. 45 хв. суд зайняв своє місце, і суддя відкрив судові засідання. Після цього він перевіряв, хто з учасників судового розгляду з'явився. Попередивши викликаних свідків про відповідальність за відмову від показань та давання завідомо неправдивих показань, суддя видалив їх із зали суду. Потім він встановив особи підсудних і

всіх учасників судового розгляду та опитав їх, чи довіряють вони йому розглянути справу. Одержавши від усіх стверджувальну відповідь, суддя оголосив про початок судового слідства і запропонував по черзі державному обвинувачеві, захисникам та підсуднім дати свої пропозиції щодо встановлення порядку дослідження доказів.

1. Яке призначення підготовчої частини судового розгляду?
2. Який порядок (послідовність) проведення підготовчої частини?
3. Чи було допущено порушення головуючим порядку проведення підготовчої частини? Якщо так, то в чому воно полягає?
4. Чи вправі учасники судового розгляду звертати увагу головуючого в судовому засіданні на допущені ним порушення процесуального закону або заперечувати його дії?

5. Складіть письмову схему послідовності дій суду у підготовчій частині судового засідання?

3. В справі про обвинувачення Федорова за ч. 3 ст. 186 КК України суд викликав в судове засідання 18 свідків. Під час судового слідства були допитані експерти і 11 свідків. Сім свідків в судове засідання не з'явилося. Стосовно двох з них було відомо, що вони хворі. Ще один знаходився у довготривалому відрядженні. Причину неявки чотирьох свідків з'ясувати не вдалось. Головуючий з цього приводу з'ясував думку учасників судового розгляду. Державний обвинувач заявив, що, на його думку, є всі підстави завершувати судове слідство, оскільки обставини справи з'ясовані повно, підсудний сам визнає частково свою вину, а крім того, в матеріалах справи є покази свідків, які не з'явилися в суді. Їх можна зачитати. Нового нічого вони в справу не внесуть. Відкладати ж слухання справи не можна, оскільки наступного дня він має виїхати в довготривале (4-5 днів) відрядження. Якщо ж суд дійде висновку, що без їх допиту завершувати судове слідство неможливо, то хай в такому разі зупинить розгляд справи.

Захисник підсудного, навпаки, наголосив на тому, що судове слідство без допиту свідків, які не з'явилися, завершувати не можна, оскільки буде порушено принцип безпосередності дослідження доказів у справі. Він заявив клопотання про відкладення розгляду справи і вжиття заходів до виклику всіх свідків, а у випадку їх ухилення від явки до суду - застосувати привід.

1. В чому полягає суть принципу безпосередності і усного дослідження доказів в суді?
2. Чи допускає кримінально-процесуальний закон відхилення від цього принципу?
3. Який порядок допиту свідка в суді?

4. Зробіть правовий аналіз позицій прокурора і захисника.

5. Як має поступити суд в описаній ситуації

4. В процесі допиту підсудного Забіяки головуючий порівняв його показання в суді з показаннями на досудовому слідстві і звернув увагу на розходження в них. Захисник підсудного просив головуючого дотримуватись порядку оголошення показань підсудного, передбаченого законом.

1. Чи правильним було зауваження захисника і якщо правильним, то чому?

2. Чи допускається на судовому слідстві відтворення звукозапису показань обвинуваченого даних під час досудового розслідування?

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

По закінченню заняття надати викладачу відповіді на питання.

СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ.

Навчальні питання:

1. Провадження в суді апеляційної інстанції.
2. Провадження в суді касаційної інстанції.
3. Провадження за нововиявленими обставинами або виключними обставинами.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття:

1. Процесуальні норми, що регулюють провадження в суді апеляційної інстанції зосереджені у главі 31 КПК України (ст.ст.392-423).

Поняття «апеляція» походить від латинського терміну «appellatio» – звернення і означає форму перегляду судового рішення вищою судовою інстанцією.

Апеляційне провадження це стадія кримінального процесу, в якій суд вищого рівня розглядає за апеляціями судові рішення судів першої інстанції, які не набрали законної сили.

Учасники процесу можуть скористатися своїм правом подачі апеляції, а можуть і не скористатися ним. Це, так зване диспозитивне право, не стосується прокурора, який у силу принципу публічності зобов'язаний реагувати на кожний не обґрунтований і не законний, на його думку, вирок.

При підготовці до семінарського заняття слід також пам'ятати, що ст. 392 КПК України передбачає, що в апеляційному порядку можуть бути оскаржені судові рішення, які були ухвалені судами першої інстанції і не набрали законної сили, а саме:

1. обвинувальні і виправдувальні вироки, крім випадків, передбачених ст. 394 КПК України (вироки, постановлені в порядку спрощеного розгляду кримінальних проваджень);

2. ухвали про застосування чи незастосування примусових заходів виховного або медичного характеру;

3. інші ухвали у випадках, передбачених КПК України.

До інших ухвал, на які може бути подано апеляційну скаргу, належать ухвали:

- про закриття кримінального провадження (ст. 284 КПК України);
- про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності (ст. 288 КПК України);
- про роз'яснення судового рішення або відмову в його роз'ясненні (ст. 380 КПК України);
- про скасування вироку, яким була затверджена угода, або про відмову у скасуванні такого вироку (ст. 476 КПК України);
- про продовження, зміну, припинення застосування примусових заходів медичного характеру або відмову в цьому (ч.1 ст.516 КПК України);
- про вирішення питань, пов'язаних із виконанням вироку (ст.539 КПК України);
- стосовно виконання вироку суду іноземної держави (ст.603 КПК України);
- за результатами розгляду судом питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України (ст. 610 КПК України).

Виникнення і закриття касаційного провадження повністю залежить від реалізації сторонами свого диспозитивного права подати і відкликати касацію.

Результатом діяльності суду касаційної інстанції може бути залишення переглянутого рішення без змін, його зміна і постановлення свого рішення, направлення справи для провадження додаткового досудового слідства, на повний судовий апеляційний розгляд. Підставами для скасування або зміни вироку, ухвали, постанови є:

- істотне порушення кримінально-процесуального закону;
- неправильне застосування кримінального закону;
- невідповідність призначеного покарання тяжкості злочину та особі засудженого;
- односторонність, неповнота досудового чи судового слідства;
- невідповідність висновків суду, викладених у вироку, фактичним обставинам справи.

Вказівки суду, який розглянув провадження в касаційному порядку, є обов'язковими для органів досудового слідства при додатковому розслідуванні і суду першої чи апеляційної інстанції при повторному розгляді справи.

Касаційний суд не вправі посилити покарання або застосувати закон про більш тяжкий злочин.

Теми рефератів:

1. Особливості апеляційного оскарження окремих судових рішень.
2. Порядок і строки апеляційного оскарження.
3. Межі перегляду судом апеляційної інстанції.
4. Недопустимість погіршення правового становища обвинуваченого.
5. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку.
6. Право на касаційне оскарження.
7. Порядок і строки касаційного оскарження.
8. Закриття кримінального провадження судом касаційної інстанції.
9. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими обставинами або виключними обставинами.
10. Вимоги до заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами або виключними обставинами.
11. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами або виключними обставинами.

Завдання для практичного заняття

1. Полтавський міський суд, розглянувши кримінальну справу по обвинуваченню Василенко у вбивстві з ревнощів.

Державне обвинувачення підтримував прокурор прокуратури міста Чижов, який у ході судового розгляду дійшов висновку, що Василенко вчинив кримінальне правопорушення із необережності. Ця позиція прокурора знайшла відображення у його промові під час судових дебатів.

Суд, погодившись з доводами прокурора, призначив Василенко мірою покарання три роки позбавлення волі за вбивство з необережності.

Що повинен вчинити прокурор м. Полтави, якщо він не згоден із вироком суду, вважаючи, що дії Василенко слід кваліфікувати як вбивство з ревнощів?

2. Засудженому Зайцеву, який знаходився під вартою, було вручено копію вироку на п'ятий день після його проголошення. Подати апеляцію Зайцев не встиг, так як серйозно захворів. Він зміг відправити скаргу тільки через 10 днів.

Апеляційний суд, куди надійшла скарга Зайцева, не визнала її приводом для перегляду справи на тій підставі, що засудженим був пропущений строк касаційного оскарження.

Які дії може вчинити Зайцев з тим, щоб вирок суду у його справі був переглянутий у касаційному порядку?

3. Кримов засуджений судом першої інстанції за ч. 2 ст. 115 КК України до 15 років позбавлення волі.

В який суд, в якому порядку, в який строк він може подати апеляційну скаргу?

4. Прокурор району звернувся до обласного суду з апеляцією на вирок районного суду. Він просив зменшити строк покарання засудженому з 5-ти до 1-го року позбавлення волі. За день до початку розгляду провадження в апеляційному суді прокурор змінив подання, вважаючи, що необхідно знизити строк покарання не до одного року, а до трьох років позбавлення волі.

Як у зв'язку з цим повинен вчинити суд який прийняв провадження для перегляду в апеляційному порядку?

5. У результаті касаційного розгляду справи про умисне вбивство, проведеного за ініціативою засудженого Терещенко, колегія суддів палати Вищого спеціалізованого суду України у кримінальних справах дійшла висновку, що злочин було вчинено з корисною метою.

Яке рішення повинно бути прийняте касаційною інстанцією?

6. Полковника Гринька було притягнуто до кримінальної відповідальності за ч. 3 ст. 424 КК (перевищення військовослужбовою особою службових повноважень). Військовий суд району визнав його винним і засудив за ч. 3 ст. 424 КК із застосуванням ст. 69 КК до 3-х років позбавлення волі. На цей вирок військовий прокурор регіону приніс касаційне подання по мотивах м'якості призначеного покарання.

Який суд, яким складом, у якому порядку повинен розглянути це подання? Яке рішення повинен прийняти цей суд, якщо дійде висновку, що подання прокурора обґрунтоване?

7. Вироком місцевого суду Кронін був визнаний винним у вчиненні хуліганства та завдання важких тілесних ушкоджень Полуянову та засуджений по ч. 1 ст. 121 КК України із застосуванням ст. 69 КК України до 2-х років позбавлення волі та ч. 4 ст. 296 КК України із застосуванням ст. 69 КК України до 1 року та 6 місяців позбавлення волі, а за сукупністю злочинів до 2-х років позбавлення волі. На цей вирок потерпілий приніс апеляцію по мотивах м'якого покарання ніж передбачено законом. Своїм рішенням

апеляційний суд залишив вирок без змін, а скаргу потерпілого без задоволення. Через 2 місяці після рішення апеляційного суду потерпілий звернувся до суду касаційної інстанції з касаційною скаргою на вирок та рішення апеляційного суду, у якій вказав, що вважає обране покарання Кроніну безпідставно м'яким, він заслуговує більш суворого покарання. Суд касаційної інстанції розглянув скаргу і дійшов висновку, що у матеріалах кримінального провадження відсутні підстави до застосування судом першої інстанції ст. 69 КК України та обрання покарання нижче від найнижчої межі, встановленого у санкціях ст.ст. 121 та 296 КК України. Таке застосування можливе лише при наявності кількох пом'якшуючих обставин, яких у провадженні немає. Крім того, Кронін вчинив кримінальне правопорушення у стані сп'яніння, має негативну характеристику за місцем роботи.

Яке рішення повинен прийняти касаційний суд?

8. Журавський, Опанасенко та Цвігун були визнані винними у вчиненні умисного вбивства за попередньою домовленістю (п. 12 ч. 2 ст. 115 КК України). На цей вирок Журавський приніс касаційну скаргу, у якій прохав вирок відносно нього відмінити тому, що він не приймав участі у вбивстві. На досудовому слідстві Опанасенко і Цвігун навмисно назвали його співучасником, а у суді заявили, що його з ними не було під час злочину, але суд не звернув на це увагу і свої висновки зробив на підставі тих показань, що були отримані під час досудового слідства. Після розгляду касаційної скарги суд касаційної інстанції дійшов висновку, що причетність Журавського до вчинення вбивства не доведена.

Яке рішення повинна прийняти касаційна інстанція?

9. Слідчий одержав листа від засудженого за злісне хуліганство Корольова. У листі засуджений писав, що за порадою свого знайомого перед розглядом його кримінального провадження в суді він дав хабара у розмірі 3 тис. доларів США судді Васильчикову, який обіцяв йому призначити покарання без реального його відбуття. Однак Васильчиков свого слово не дотримався. Корольову було призначено покарання у вигляді 3-х років позбавлення волі. З моменту вступу вироку в законну силу пройшов уже рік.

Які заходи повинні бути вжиті для перевірки відомостей, повідомлених Корольовим? Чи можуть результати перевірки вплинути на вирок суду у справі Корольова?

10. Голова апеляційного суду одержав скаргу Приходько, засудженого за шахрайство. Ознайомившись з матеріалами кримінального провадження, вирок по якій набрав законної сили, голова суду дійшов висновку, що Приходько засуджений незаконно.

Які процесуальні дії і в якому порядку повинен виконати голова обласного суду, щоб добитися зупинення виконання вироку, а потім і його відміни? З якого моменту може бути зупинено виконання вироку і на який строк?

11. До прокурора району з'явився Косінов і заявив, що близько півроку тому назад він був очевидцем бійки, яка сталася біля кафе "Фортуна". Після цього він тяжко захворів і тільки кілька днів назад вилікувався. Косінов пояснив, що звернувся до прокурора, так як йому стало відомо, що суд визнав головним зачинщиком бійки Бикова і присудив йому 5 років позбавлення волі за нанесення потерпілому удару ножем. Насправді Биков потерпілого не бив, а зробила це зовсім інша людина.

Які дії і в якому порядку повинен виконати прокурор?

12. Воронін був засуджений вироком місцевого суду по ч. 1 ст. 121 КК за спричинення тяжких тілесних ушкоджень Колінько. Вирок не був оскаржений. Через два місяці після набуття вироком законної сили потерпілий Колінько у лікарні помер. Його жінка звернулася до прокурора з заявою про те, що смерть її чоловіка настала від тілесних ушкоджень, спричинених Вороніним, і просила прокурора провести розслідування нововиявлених обставин і поставити питання про скасування вироку, оскільки дії Вороніна слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 121 КК (тяжкі тілесні ушкодження, що спричинили смерть потерпілого).

Яке рішення має прийняти прокурор?

ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ.

Навчальні питання:

1. Поняття, значення та завдання стадії виконання судових рішень
2. Процесуальний порядок розгляду та вирішення питань, які виникають під час виконання вироку
3. Підстави для звільнення від відбування кримінального покарання.

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягає обов'язковість рішень суду?
2. Вкажіть порядок виконання судових рішень у кримінальному провадженні.
3. Назвіть органи і служби, які виконують вирок і забезпечують виконання кримінальних покарань.
4. Що таке відстрочка виконання вироку?
5. Які питання вирішуються судом під час виконання вироків?
6. Який процесуальний порядок розгляду та вирішення питань, що виникають під час виконання вироку?
7. Зазначте підстави для звільнення від відбування кримінального покарання.
8. В чому суть умовно-дострокового звільнення від покарання і заміни невідбутої частини покарання більш м'яким?

9. Який процесуальний порядок застосування до засуджених примусового лікування та його припинення?
10. Визначте умови утримання осіб, засуджених до позбавлення волі.
11. Який процесуальний порядок розгляду судом клопотання про зняття судимості?

Література до теми:

Основна: 1-2 (с. 54-56).

Додаткова: до теми № 8 (с. 67-68).

Тема № 9. Особливі порядки кримінального провадження

Навчальна мета заняття: охарактеризувати особливі порядки кримінального провадження.

Навчальні питання:

1. Кримінальне провадження на підставі угод.
2. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення.
3. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб.
4. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх.
5. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.
6. Особливості кримінального провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю.
7. Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття:

1. Види особливих проваджень у кримінальному процесі. Кримінальне провадження на підставі угод. Види угод, їх ініціювання та умови укладання. Зміст угоди про примирення. Зміст угоди про визнання винуватості. Загальний порядок судового провадження на підставі угоди. Вирок на підставі угоди. Наслідки невиконання угоди.
2. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення. Початок кримінального провадження у формі приватного обвинувачення. Відшкодування шкоди потерпілому у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення.
3. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб. Особи, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження.

Особливості притягнення до кримінальної відповідальності окремої категорії осіб, їх затримання і обрання запобіжного заходу.

4. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх. Обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх. Порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх. Особливості проведення процесуальних дій та застосування заходів примусу щодо неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених. Порядок застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру. Застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності. Особливості досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру.

5. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Особливості досудового та судового кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру та щодо обмежено осудних осіб. Проведення психіатричної експертизи. Обставини що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру.

6. Особливості кримінального провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю. Охорона державної таємниці під час кримінального провадження.

7. Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні. Місце проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених на території дипломатичних представництв, консульських установ, суден України.

Теми рефератів:

1. Кримінальне провадження на підставі угод.
2. Угоди в кримінальному провадженні.
3. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення.
4. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб.
5. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх.
6. Застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності.

7. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.
8. Охорона державної таємниці під час кримінального провадження.

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття кримінально-процесуальної форми.
  2. Кримінальне провадження на підставі угод.
  3. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення.
  4. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб.
  5. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх.
  6. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.
  7. Кримінальне провадження, яке містить державну таємницю.
  8. Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.
1. Вивчити завдання для практичного заняття і з урахуванням положень чинного кримінального законодавства України надати письмово повні відповіді на питання.

Завдання для практичного заняття:

1. В провадженні слідчого знаходились матеріали за підозрою громадянина Смушко у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого п.4 ч. 2 ст. 115 КК України. В ході досудового розслідування було встановлено, що підозрюваний по місту проживання та роботи характеризувався як надмірно збудлива, агресивна людина. З медичної картки Смушко встановлено, що він у продовж життя тричі отримував струс мозку різного ступеня тяжкості.

Як дії повинен провести слідчий? Які можуть бути варіанти закінчення провадження?

2. Слідчим було розпочате провадження за ознаками злочину, передбаченого ст. 122 КК України. В ході досудового розслідування було встановлено, що злочин вчинено Треушниковим, який є хворим на шизофренію.

Яку слідчу дію необхідно провести слідчому? Яких осіб слід залучити до провадження, якщо буде встановлено неосудність Треушникова?

3. В провадженні слідчого перебувало кримінальне провадження щодо Кренова у злочині, передбаченому ст. 311 КК України. Під час досудового розслідування з'ясувалося, що Кренов є наркоманом і потребує лікування. На цій підставі слідчий виніс клопотання про направлення провадження до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру.

Чи правильно поступив слідчий? Які підстави для застосування примусових заходів медичного характеру?

4. Барабаш вчинив кримінальне правопорушення, коли йому ще не виповнилось 18 років. Коли розпочалось кримінальне провадження – він досяг повноліття.

Чи розповсюджуються на нього правила, які встановлюють особливості проваджень щодо неповнолітніх?

Питання для самоконтролю:

1. Які види угод Вам відомі, порядок їх ініціювання та умови укладання?
2. Який зміст угоди про примирення?
3. Визначте зміст угоди про визнання винуватості.
4. Охарактеризуйте загальний порядок судового провадження на підставі угоди.
5. Що таке вирок на підставі угоди та які наслідки його невиконання?
6. Окресліть особливості проведення процесуальних дій та застосування заходів примусу щодо неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених.
7. Визначте особливості досудового та судового кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру та щодо обмежено осудних осіб.
8. Які особливості проведення психіатричної експертизи?
9. В чому полягає сутність продовження, зміни або припинення застосування примусових заходів медичного характеру?
10. Охарактеризуйте місце проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених на території дипломатичних представництв, консульських установ, суден України.

Література до теми:

Основна: 1-2 (с. 54-56).

Додаткова: до теми № 8 (с. 67-68).

Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. №254/96 // Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст.141.
2. Загальна декларація прав людини (прийнята і проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року) // Бюллетень законодавства і юрид. практики України. –1997. - №5. – стр. 19.
3. Конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 р., Рим, 4.XI.1950 (Конвенцію ратифіковано Законом №475/97-ВР від 17.07.97) // ОВУ. –1998. - №13. – С.270 – 302.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини. Прийнятий 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН (ратифікований СРСР 18 вересня 1973 р. і набрав сили 23.03.1976 р. // Відомості Верховної Ради СРСР, - 1976, - №17. - Ст.291) (про приєднання див.: постанову ВР УРСР №582-12 від 25.12.90) // Бюллетень законодавства і юрид. практики України. – 2000. - №12. – стр. 5.
5. Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах 1972 р. (ратифікована Законом України від 22.09.1995 р.; набула чинності для України 29.12.1995 р.) // Україна в міжнародно-правових відносинах. Боротьба із злочинністю та взаємна правова допомога (книга перша) / Збірник документів (українською і російською мовами). - К.: Юрінком, 1996. - С. 1095 - 1115.
6. Віденська конвенція про право міжнародних договорів, 1969 р. / <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
7. Віденська конвенція про дипломатичні зносини, 1961 р. / <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
8. Віденська конвенція про консульські зносини, 1963 р. / <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. // Голос України. — 2012. — 19 травня (№ 90—91).
10. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : станом на 17 січ. 2012 р. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
11. Закон України „Про оперативно-розшукову діяльність” від 18 лютого 1992 р. №2135–ХІІ // Відомості Верховна Рада України. – 1992. – №22. – Ст.303.
12. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 // ВВР України. – 1994. – № 28.
13. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 року // Офіційний вісник України від 07.11.2014. – № 87. – Ст. 2471.

14. Про Національну поліцію : Закон України від 2.07.2015 // ВВР України. – 2015. – №40-41, Ст. 379.
15. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон від 05.07.2012 № 5076-VI // Верховна Рада України. – 2012. - № 7.
16. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – №31. – Ст.545.
17. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України МВС України; Наказ, Положення, Інструкція від 06 липня 2017 № 570.
18. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Наказ МВС України від 07 липня 2017 № 575.
19. Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань : Наказ Генеральної прокуратури України від 06 квітня 2016 № 139.
20. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2018 № 111.
21. Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Міністерства внутрішніх справ України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 27.05.2016 № 432.
22. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затверджена Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України 16.11.2012 N 114/1042/516/1199/936/1687/5.

Основна

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч.

- посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.

Допоміжна література

1. Басиста І.В. Прийняття і виконання процесуальних рішень слідчого на стадії досудового розслідування: теоретичні і практичні проблеми. Монографія//І.В.Басиста. – Львів : ЛДУВС, 2013. – 600 с.
2. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності: монографія /Ю.В.Баулін. – Київ, Атіка, 2014. – 296 с.
3. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. – Київ, 2015. – 708 с.
4. Зайкан Я.П. Настільна книга адвоката у кримінальній справі (КПК 2012/Я.П.Зайкан, С.Ф.Сафулько. – Київ, ВД «Дакор», 2013. – 576 с.
5. Зразки процесуальних документів у кримінальному провадженні. Практичний коментар-роз'яснення. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 238 с.
6. Капліна О.В. Підозра у кримінальному провадженні: поняття, ознаки, сутність/ О.В.Капліна// Юрид. часопис Нац. акад.внутр.справ. – 2013. - №1. – С.238-242.
7. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
8. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
9. Кримінальний процес: підручник / О.В.Капліна, О.Г.Шило, В.М.Трофименко та ін.; за заг. ред. О.В.Капліної,О.Г.Шило. – Харків: Право, 2018. – 584с.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.
11. Кримінальний процесуальний кодекс України: структурно-логічні схеми і таблиці, типові бланки та зразки процесуальних документів : науково-практичний посібник / [авт. кол.: Андрєєв Р. Г., Блажівський Є. М., Гошовський М. І. та ін.]. – К. : Алерта, 2012. – 736 с.
12. Куйбіда Р. Посібник із написання судових рішень/Р.С.Куйбіда, О.Сироїд. – Київ: Дрім Арт. 2013. – 224 с.
13. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.

14. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваіте, 2014. – 280 с.
15. Макаров М.А. Судовий контроль у кримінальному провадженні: монографія /М.А.Макаров: НАВС. – Київ, центр учб. літ., 2016. – 339 с.
16. Марочкін О.І. Мотивування процесуальних рішень слідчого: монографія/О.І.Марочкін. – Київ, Нац. акад. прокуратури України, 2015. – 214 с
17. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
18. Моторигіна М. Г. Сторона захисту в судовому провадженні у першій інстанції : монографія / М. Г. Моторигіна ; за наук. ред. д.ю.н., проф. О. В. Капліної. – Харків : Оберіг, 2018. – 306 с.
19. Настільна книга детектива, прокурора, судді; коментар антикорупційного законодавства за заг. ред. М.І.Хавронюка. – 2 –е вид., перероблене і доповнене. – Київ, ВД «Дакор», 2017. – 522 с.)
20. Настільна книга слідчого (детектива). Коментар, зразки та бланки процесуальних документів: практ. посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2017. – 280 с.
21. Настільна книга слідчого Національної поліції України: станом на 17 жовтня 2016 року. практ. посіб./упоряд. А.В. Дрозд Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 480 с.
22. Настільна книга слідчого: практ. посіб./редкол.: Ю.І.Руснак. – Київ, вид. дім «Ін Юре», 2014. – 446 с.
23. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Вид. 13-те, доповнене і перероб. – К.: Правова єдність, 2017. – 834 с.
24. Негласні слідчі (розшукові) дії: наук. практ. посіб. / Ю.Г.Севрук, О.В.Шамара, А.В.Столітній та інш. – Київ, Нац. акад. прокуратури України, 2017. – 110 с.
25. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
26. Погорецький М.А. Нова концепція кримінального процесуального доказування:/М,А.Погорецький//Вісник кримінального судочинства. – 2015. - №3 – С.63-79
27. Процесуальні документи прокурора у кримінальному провадженні. Науково-практичний посібник у 2-х т. Т.1: Процесуальні документи прокурора під час досудового розслідування. – К.: Національна академія прокуратури України, 2016. – 372 с.
28. Стратонов В.М. Кримінально-процесуальні рішення в системі

- пізнавальної діяльності [текст]/В.М. Стратонов// Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2009. - №4 – С.171-177.
29. Тагієв С.Р. Негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному судочинстві України: монографія/С.Р.Тагієв. – Київ : ВД «Дакор», 2015. – 440 с.
30. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний показчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.
31. Трофименко В.М. Теоретичні та правові основи диференціації процесуальної форми у кримінальному судочинстві: монографія /В.М.Трофименко. – Харків : ТОВ «Оберіг», 2016. – 304 с.
32. Удалова Л. Д., Патюк С. О. Цілі і завдання сучасного кримінального судочинства України : навч. посібн. – К. : КНТ, 2014. – 176 с.
33. Фаренник В.І. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження: теорія і практика: монографія /В.І.Фаренник. – Київ:Алерта, 2017. – 548 с.
34. Яновська О.Г. Оскарження адвокатом рішень, дії чи бездіяльності слідчого, прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування: наук.практ.посіб./ О.Г.Яновська. Акад.адвок.України. – Київ: Прецедент, 2013. – 32 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. – <https://www.rada.gov.ua>.
3. Офіційний сайт судової влади в Україні. – <https://court.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Верховного Суду. – https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/el_vidan/.
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Page/1>.